KÖNYVJELZŐ
AZ ÚJ SZÓ MELLÉKLETE

2003. október 23., csütörtök 2. évfolyam, 10. szám

Az én eurorégióm

Énnekem azért jó, mert én ottan délen eurorégióban lakom, és kulturálisan már a határon is átgondolhatok. Egyszer például tanácskoztam román írókollégákkal, Arad egy köpésre van mitőlünk, hát nagy-nagy szeretettel vendégül láttak ottan engem, hogy végre táguljon a látóhatárom, és kilássak a vármegyéből. A román tanácskozás minden elvárásomnak eleget tett, és annyira az unió jegyében zajlott, hogy csak na, bár, bevallom, néha azért eszembe jutott, milyen klafa lenne egy tolmács. De így legalább fölfedezhettem szeretett eurorégióm másik nyelvének latin gyökereit, a román nyelv finom dallamíveit. Nem is csoda, hogy idővel eszembe jutott Peredi bácsi, aki egyetlenegyszer átlátogatott az én eurorégiómba, és mikor észrevette, hogy Szentes és Orosháza között az eurovonatot, ha kínlódva is, de megelőzi egy boronáló eurotraktor, léket kapott benne az eszme, de aztán megnyugodott, mert behajolt a vagonba egy majorságbeli euroszellem a nyitott ablakon, és azt tanácsolta neki, szálljon ki, mert Szentetornya határában kísért az egykor oly hatalmas Hunyadi-birtok valamennyi euroszelleme, és ott laknak a parasztszínház egykori színészei is, akik mára patentül eurokomformok posztumusz, ott a Szelecsi család például, akik egy Oidipuszt, egy negyedik Henriket és egy Tartuffe-öt adtak az olimposzi oszlopokkal megtámasztott, illatos, fehér falú, lombkoronával fedett parasztszínháznak, szóval jól jár Peredi bácsi, ha leszáll, mert ez a eurotáv kocogva hamarabb megvan, a europarasztok szelleme errefelé szárnyal, és vállukra veszik, mert amíg azok a régi népek éltek, akik ugyan tudatában nem voltak az európaiságnak, de a vérükben ott buzogott, szóval akkor nem csak az álmok füstje vagy az ételek, italok szaga, a testek nyers íze volt a fejükben, hanem a görög, francia és anglus tragédiák mondatai, ebben az eurorégióban boglyarakás közben Plautus- és Molière-monológokat szavaltak, és porzott az irtózatos saller, ha a legény aratás közben Shakespeare-t tévesztett, mert ahogy Justh Zsiga bácsi mondta mindig, a görög temperamentumhoz legközelebb a délvidéki paraszté áll, és már mi lenne az európai eszme, ha nem ez, hogy mi saját koszos kezünkkel ringatjuk a görög bölcsőt. Ezért is képezte Justh Zsiga bácsi a saját anyját vízbe fojtó, kedvesét megmérgező, önmagát föl-fölakasztgató eurolegényt: nevet, múltat és kort rakva mögé. És Peredi bácsi saját bevallása szerint tényleg majdnem leszállt, hogy megérezzen valamit a kopasz tarlón mezítláb rohangáló Szophoklész-mondatokból, az el nem temetett emberi testek és elágazásban meggyilkolt apák kiáltásából, de akármennyire mozdult volna is a lelke, a lába megbénult, úgy érezte, még a majorság tölgyfáinak árnyékában sem bírná ki, hogy kiért az Örökkévaló által fölügyelt világból, hogy túl van minden elképzelhetőn, fantáziával föltölthetőn, és csak az öregasszonyok délibábbá billegő alakjából, a távolságtól vibráló kendőiből következtethetne arra, hogy valaha is járt ember ezen a gyűlöletes, kiátkozott és elfeledett délvidéken, hogy hangzott el itt akármilyen mondat is, nemhogy Szigligeti, Molnár, vagy Kacsóh, hogy sírtak itt anyák, kártyáztak, dühöngtek, nevettek itt emberek...

Pető Bálint: Ötvenhét vár a Felvidékről. *Borostyánkő*

Bevallom, én szeretem az eurorégiómat, mert népek élnek barátságban egymással, ami az én lelkemnek melegséget okoz. Ha például a szomszédos országból (de ne feledjük: ugyanebből az eurorégióból) bálányi csíkos szatyrokkal látogatóba jönnek hozzánk eurorégiós pajtásaink, akik ipari mennyiségű margarint, mosóport, baconnal töltött sertésbordát, pizzatésztát, pacalpörköltkonzervet, mangó- és kiviüdítőt, rohadó banánt, egész guriga trappista sajtokat és ki tudja, még mi egyebet cipelnek ki a vasútállomás peronjára, akkor a hangosbeszélőbe már jó negyedórával az érkezés és továbbindulás előtt bemondja egy euroéletunt hang, hogy a Prágából Kürtösön át Bukarestbe tartó eurocity a négyes vágányra érkezik. Ilyenkor meglepően gyorsan rohangálnak a román férfiak és nők, mintha egy soha le nem merülő akkumulátor hajtaná őket, ez az akkumulátor akkor is működik tovább, mikor a kárörvendő eurohang, mintha mi sem történt volna, bemondja a hangosbeszélőbe, hogy a Prágából Kürtösön át Bukarestbe tartó eurocity a kettes vágányra érkezik. Semmi helyesbítés, csak hogy oda. És a heresérves régiótársak sírós szemmel emelik a mázsákat megint, miközben a hatalmas szerelvény berobog, akár a tartós emlékezetbe ez a rövid, mégis végeláthatatlan jelentéseket hordozó euromondat, azonnal.

Grecsó Krisztián

Kell-e, van-e még irodalom?

Kiveszőben a szépirodalom? Feltehetjük a kérdést, és elgondolkodhatunk felette: vajon helyes-e az, ha az irodalmat teljesen kiiktatják az ember életéből? Nem mintha a huszonegyedik század elején már nem volnának írók, csak nincs, aki a műveiket bemutassa s főként közvetítse az olvasók számára, főként annak a korosztálynak, amely már kilépett az iskolapadból. Ez a láncszem, a felnőtt olvasókkal való törődés valahogy megszakadt vagy elkopott. Engedtessék meg nekem, hogy idős emberként, élettapasztalatom birtokában másokkal is megosszam néhány gondolatomat e témáról.

Az irodalom nem csak lelki táplálék, hanem szórakoztatás és felüdülés is. Az ember, amikor az elvégzett munkája után vagy testileg-szellemileg kimerülten pihenésre vágyik, egy jó könyvet vesz a kezébe, vagy elolvas egy elbeszélést, verset. Életünk, emberré válásunk hajnalán a szülők által mondott vagy felolvasott versikék, dalocskák, mondókák jelentik számunkra ezt a felüdülést, aztán az óvodában hallottak-tanultak. Amikor még nem voltak óvodák, akkor ezt a szerepet a jóságos nagymamák, a nagyobbacska testvérek vagy rokon lányok látták el. Az iskolába járás első éveiben az egy-két versszakos kis versike elolvasása, leírása, megtanulása volt számunkra szívmelengető érzés, a felsőbb osztályokban Petőfi, Arany János és a többiek már egész életre szóló élményt nyújtottak. Nem tudom, ma miként megy a versek elsajátítása és megszerettetése, de amelyiket mi gyermekkorunkban megtanultuk, azt ma is el tudjuk mondani vagy énekelni. Abban az időben, amikor még nem volt tévé, de sok helyen rádió sem, egymást szórakoztattuk, s nem csak énekszóval, zenével, hiszen voltak s egymásnak átadva kézről kézre jártak az újságok, folyóiratok, és minden újságban és folyóiratban volt irodalom!

S volt irodalom a naptárakban is, melyeket minden évben minden család megvásárolt. S ott voltak még a néhány száz kötetes iskolai

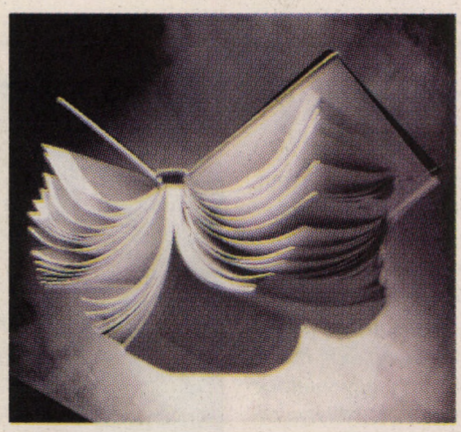

és községi könyvtárak is. Ezek mind-mind támogatói voltak annak, hogy az iskolában elkezdett irodalomismeret és -szeretet megmaradjon, tovább éljen, gyarapodjon. Akkoriban (én már a Masaryk-köztársaságban is éltem) a napilapokban legalább a hétvégeken volt irodalmi rovat, több újságban irodalmi melléklet. Mégpedig olyan, hogy nem csak a költő vagy író nevét és könyvének címét szerepeltették ezekben a sajtótermékekben, nyomtatásban hozták a versüket vagy elbeszélésüket is. A legújabbak és a klasszikusok közül egyformán, a magyar és a világirodalomból egyaránt. Ezek a lapok évenként kalendáriumokat is megjelentettek, melyeket az előfizetők ingyen kaptak meg. Tehát nem csak irodalomismertetés, hanem irodalomközvetítés és ezáltal irodalomismeret is volt. Még néhány éve így volt ez az *Új Szó*ban, a *Szabad Újság*ban és a *Vasárnap*ban is. A szerző, az életrajza és a művei rövid bemutatásán kívül vers- vagy prózarészlet közlésével mindig kínáltak ízelítőt is az írásművészetéből...

Hol tartunk most? Van-e még irodalom? Csak a néhány irodalmi folyóiratban, de ezek kevés olvasóhoz jutnak el. Az *Új Szó*ban már rég nincs irodalmi oldal s nincs irodalom, s nincs az immár szép kivitelű *Vasárnap*ban sem. Nincs irodalom, csak szó van róla, folyóirat- vagy könyvismertetésekben, s legföljebb néhány mondat erejéig. Mintha irodalom helyett elég volna a művek rövid tartalmát ismerni. Az *Új Szó* mellékletei, a *Könyvjelző* és a *Gondolat* sem közölnek irodalmat, csak könyvek ismertetését s néhány recenziót adnak. Ezek a legjobb esetben is csak a szerzők nevének, könyvük címének megismerését nyújthatják, a könyv megvásárlására vagy könyvtárból történő kikölcsönzésére nem ösztökélnek. A vers, az elbeszélés vagy a regényrészlet nem helyettesíthető pár soros ismertetővel.

Valamit tenni kellene az olyan irodalomnépszerűsítésért, amely közvetíti is az irodalmat. Hogy úgy, mint régen, legyen a sajtóban megint irodalmi melléklet vagy legalább egy oldal irodalom, legalább a hétvégén. S ha nincs elég hely, váltakozva közölhetnének itt szlovákiai magyar, anyaországi, kárpát-medencei, valamint szlovák, cseh és más világirodalmi műveket. Ne hagyjuk kiveszni a szépirodalmat, mert ez is hozzátartozik a mindennapjainkhoz.

Tipary László

Tisztelt szerkesztőség!

Gyakorló nagymama lévén sokszor veszek a kezembe mesekönyvet. Így volt szerencsém olvasni Vércse Miklósnak A Nap leánya *című könyvét is. Szerintem ebben a könyvben nincsenek olyan nagy „bukfencek és bakik", mint amilyen erős kritikát kapott. Ricsi unokám, aki ugyan nem szeret olvasni, kétszeri nekifutásra elolvasta. Nem állítom, hogy egy-egy esetben nem különbözött a véleményünk, de megbeszéltük, és például a halasfogaton jót derültünk. Szerintem nem kell egy mesének feltétlen úgy kezdődnie, hogy „egyszer volt, hol nem volt", s nem kell azzal véget érnie, hogy „boldogan éltek, míg meg nem haltak". Ilyen is kell. Elnézést kérek kedves Kozsár Zsuzsannától, a fentieket nem sértő szándékkal írtam. Tisztelettel:*

Lévai Irén

A KT Kiadó rendkívüli ajánlata

Dobi Géza
Martosi népdalok
Fűzve, 122 old.,
14,8x21 cm
bolti ár: 99 Sk

Dobi Géza
Mikor engem
besoroztak
77 katonadal
Fűzve, 80 old.,
12,5x20,5 cm
bolti ár: 98 Sk

Dobi Géza
Szélhívogató
Szlovákiai magyar költők megzenésített versei
Fűzve, 48 old.,
12,7x20,5 cm
bolti ár: 89 Sk

A három könyv most együtt csak **186 Sk**

ÚJ KÖNYVEINK

Báthori Csaba
Üvegfilm
Kalligram

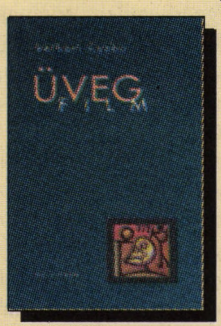

A költő, prózaíró szerző műfordítóként is jelentős (Hölderlin, Hughes, Goethe, Beckett és Rilke művének tolmácsolója) pályáján ismét saját verseskönyvvel jelentkezik. A kötet soraiban egy kétkedő, kereső, valamiképpen folyton késleltetett, humoros figura összesíti lírai benyomásait. A megállás nélküli elágazások művészete ez.

Kötve, 152 old., 12x18 cm
bolti ár: 250 Sk **kedvezménnyel: 219 Sk**

Farkas Veronika
Feszty Masa
KT Kiadó

A festőművész életét, munkásságát és a híres művészcsalád krónikáját bemutató színes album, művészettörténeti értékeléssel, visszaemlékezésekkel, képjegyzékkel, irodalommal, szlovák, német és francia nyelvű összefoglalóval. „Feszty Masa a XX. század magyar művészetének elfelejtett alakja... művészettörténeti értékeléséhez ez a kötet az első lépés" – Prokopp Mária.

Kötve, 112 old., 21,5x30 cm
egyezményes ára: 350 Sk

Varga Gabriella
Gyakorlati jóga
Lilium Aurum

„Néhány éves jógaoktatói munkám késztetett e könyv megírására, hogy ezzel is segítséget nyújthassak azoknak, akik nem juthatnak el tanfolyamaimra" – ajánlja kötetét a szerző. A könyv útmutató a test és a szellem egészségben tartásához: a rövid leírások megértését, a testgyakorlatok pontos elsajátítását képek segítik. Persze, a testgyakorlat csak eszköz, a tudatformálás a cél, hangsúlyozza a szerző.

Fűzve, 72 old., 12,3x20 cm
bolti ár: 130 Sk **kedvezménnyel: 119 Sk**

Borsi Ferenc
Mi vagyunk a rózsák
Gyurcsó István Alapítvány

Az érzékiség képi ábrázolása a magyar népdalokban alcímű könyv a magyar népdalok ránk maradt töredékes világából semmit el nem véve és ahhoz semmit hozzá nem téve segít eligazodni a népdalok jelképeinek, képes beszédének megértésében. A szemelvényekben gazdag kötet az erotikus motívumok rendszerezésével szemlélteti vizsgált tárgyát, bibliográfiai adatolással és a vonatkozó szakirodalomra való hivatkozással.

Fűzve, 160 old., 14,8x21 cm
bolti ár: 140 Sk **kedvezménnyel: 100 Sk**

Puntigán József – Puntigán Tünde
A losonci református temető
Lilium Aurum

A *Notitia historico-ethnologica* sorozat legújabb kötete Losonc legrégibb temetőjét, a református temetőt mutatja be. A téma megértéséhez szükséges adatok mellett a könyv gerincét a lejegyzett sírfeliratok és egyéb adatok feldolgozása képezi. Ezek az elhunytakra vonatkozó tudnivalókon kívül a síremlék készíttetőjéről és készítőjéről is vallanak. A csatolt adattár értékes forrásanyag. Számos képpel.

Fűzve, 312 old, 11,7x19,5 cm
bolti ár: 200 Sk **kedvezménnyel: 179 Sk**

Varjú Katalin
„Péntek délig nyitva van az ég!"
Lilium Aurum

A társadalom perifériáján élő, máig ismeretlen romáknak a hétköznapi életből vett, meseszerű históriái és pillanatképei – egy nem roma tanítónő tapasztalatai alapján. Hogy miért és miként gyúrta át ezeket a történeteket Hizsnyai Zoltán, az a gyűjteményt megelőző tanulmányból derül ki, s ebben adja meg a romák történetének rövid vázlatát is. A mintegy harminc lebilincselő történetet gyermekrajzok illusztrálják.

Fűzve, 128 old., 16,2x23,7 cm
bolti ár: 280 Sk **kedvezménnyel: 259 Sk**

KITEKINTŐ

Kemény kötésben, 136 színes oldal terjedelemben, krétapapíron jelent meg Pető Bálint *Ötvenhét vár a Felvidékről* című könyve Szegeden (2003-ban), a szerző magánkiadásában. A minden tekintetben reprezentatív és sajnos, a régiónkban nem terjesztett kötet feltétlen megérdemli, hogy legalább egy rövid bemutató erejéig szóljunk róla. Ábécérendben haladva Ajnácskő vár(romj)ától Zólyomlipcse vár(múzeum)áig tekinti át a mai Szlovákia területén fellelhető várakat és maradványaikat, de mivel elsősorban az ismeretterjesztést, a szerző szavaival: „a történelmi turizmust" tartja céljának, a vizsgált régiót a könyv utolsó oldalain térképes bontásban is felkínálja, jelölve a könyvben tárgyalt helységek elhelyezkedését.

Az ötvenhét vár és várrom leírásának módja a megismerést és a közvetlen, személyes ismeretséget kiváltani igyekvő szemléltetés: ezt a csodaszépen kivitelezett, az aktuális állapotot tükröző panoráma- és közelképek szolgálják, meg a rövid, történelmi alapismereteket nyújtó, irodalmi, művelődéstörténeti kitekintést sem nélkülöző szövegrészek. Egy építő jellegű megjegyzés: a történelmi túrára készülő, a tájegységet nem ismerő olvasó egy magyar–szlovák helynévtárnak is bizonnyal hasznát venné; az ismereteknek és a megismerésnek ez az ajánlásokkal, utalásokkal, eligazításokkal történő terjesztése és közelítése nem föltétlenül növeli a terjedelmet. **(cs)**

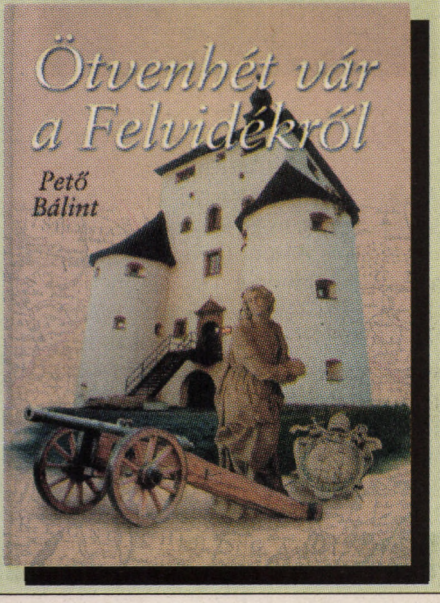

Mozgó identitások, permanens értékek

Az askenáz (ásk'náz) elnevezés bibliai eredetű törzsnév (1 Móz 1, 24), mely a kultúrtörténet során azon zsidó közösségek tagjainak közös elnevezésévé vált, melyek Németországban telepedtek meg (Köln, Mainz, Worms, Metz stb.), majd onnan származtak el, s ami talán enněl is fontosabb, az ottani rítusokat és szokásokat követték, illetve (az adott ország nyelvén és rendszerint a héberen kívül) a jiddis nyelvet (is) beszélték. Ez a Kalligram Kiadó gondozásában megjelent roppant terjedelmű impozáns vállalkozás, mely immár sajnos tulajdonképpen egy letűnt világot rekonstruál széles kontextusban és nagy vonalakban, természetszerűleg már e világ megalkothatóságának és egységességének a dilemmáival is megküzdeni kényszerül.

Az askenáz világban, úgy tűnik, nincs egyértelmű és szabályszerű, a képlékeny változatosság uralja, a diaszpóralétek különbözőségének létezésesztétikái és kulturális gyakorlatai. Egységes identitásról szinte soha nem beszélhetünk, hiszen maga az askenázi zsidóság is identitások elképesztő tarkaságát építi ki a merev ortodoxiát felvállaló létezésmódtól kezdődően a teljesen hagyományfeledő asszimilációig, az alkalmi (in situ) identitástól, mely rendre helyzetfüggően változik anélkül, hogy az egységes identitás látszatát tartaná (azaz egyszerre többidentitásúvá teszi az egyént), egészen a cionista eltökéltségig.

A nyelv kérdése hasonlóan átláthatatlan: folytonosan megkérdőjelezi önnön egységességét, teherbíró képességét, kulturális értékét, mindeközben szerencsére generálja önmagát, és értékek sokaságát teremti meg a maga változatos megjelenéseiben. A jiddist pl. a zsidó felvilágosodás (a hászkálá) szerzői a 18. században egyszerű zsargonnak tartják, keverék nyelvnek, melyet úgyszólván halálra is ítélnek a héber és a „tiszta" német nyelv javára; persze, ez amolyan fönixhalál, hiszen pl. a nálunk is népszerű Nobel-díjas Isaac Baashevis Singer is jórészt ezen a nyelven alkotott (noha a fordítások a szerző kimondott kérésére az autorizált angol változatból készültek).

A tanulmánygyűjtemény kronologikus, illetve tudományágak szerint tagolt, olykor mérsékelten interdiszciplináris rendet követ: a néprajzi, történelmi, szociológiai aspektusok kétségtelenül dominálnak, noha a kultúra, az irodalom és a vallás kérdései is terítékre kerülnek. Az askenázi kultúra ezer esztendejét bemutató antológia ötvenvalahány szerzős szövegkolosszus: s még így is igazándiból csak az alapinformációk gyűjteményének nevezhető, hiszen szinte valamennyi fejezet egy-egy monografikus feldolgozást igényelne, különösen így van ez mondjuk az irodalommal, a filmmel vagy a zenével. Az irodalomról jórészt vértelen (és néha az az érzésünk, eléggé érzéketlen) felsorolós szakaszok követik egymást (az érdeklődőt célszerű mondjuk Chone Shmeruk 1992-ben kiadott jiddis irodalomtörténetéhez irányítani), holott talán épp ez az a terep, mely a laikus olvasó érdeklődését, sokszor az örömteli, kontextuálisan más újrafelismerés révén is, felkeltheti az askenáz világ más, kevéssé ismert regiszterei iránt.

A történelem pulzálásai és önismétlései elképesztően képesek fatalizálni az askenáz világról való gondolkodást, ez számos tanulmányon érződik, míg a munkák zömét inkább az interakciós sokszínűségre rányíló érzékenység jellemzi. Az itteni zsidóság holokausztba sodródó sorsa mégsem látszik szenvedésstációk végeérhetetlen sorának, hiszen a kultúra és a kulturálisan belakott létezés esztétikája a rendszerint szerencsétlen és megbocsáthatatlan sorstragédiák terében is magas fokon bontakozik ki.

A teológiai alapozású antiszemitizmus gyökerei természetszerűleg már az ókeresztény kor elburjánzó vallási konfrontációihoz nyúlnak vissza, s tulajdonképpen a huszadik század bizonyos eszmerendszereiben is termékeny talajra leltek. Az askenázi kultúra bizonyos identitástípusai épp ezért lényegileg folyamatosan a korlátozás kultúrájának a részei. A korlátozás kultúrája a legtöbb történelmi szituációban a lehető legbizonytalanabb alapokon nyugszik: a babonás gyanúk és vérvádakig fajuló képtelenségek éppúgy akár a pogromokig juttathatják ezt a törékeny létezést, mint a belső ideológiai-vallási messianizmusok hiszterizáló ereje. Ugyanakkor az askenázi kultúra az ott-levés kultúrája is: rendszerint van egy up-to date rétege, mely elemi erővel hat minden más kultúrára, s az asszimilációs identitásvariánsok létrejöttének korszakaiban (pl. német felvilágosodás, irodalmi szalonok stb.) az egyetemes kultúra élvonalát segít kialakítani maradandó és szeparálhatatlan teljesítményeivel.

A „nemzeti" hagyományba való bezárkózás artikulációi ugyancsak számos írás lényegi kérdésköreként mutatkoznak, pl. a Báál Sém Tóv (= az isteni név tudója) néven elhíresült Rabbi Izrael ben Eliezer alapította misztikus haszidizmus eszmeáramlatának bemutatásakor. Épp ez a mérhetetlen sokszínűség, a fogódzók örökös keresése és ez a kulturális nyitottság vagy éppen elzárkózás dinamizálja az askenáz történelmet, s teszi elképesztő szellemi kalanddá e munka fürkészését. Az askenáz világ közép-európai léte a fiatal olvasó számára ma már csak valamiféle kavargó misztikus köd: őseink, kiszolgálva különféle ideológiákat, gyalázatosan leszámoltak vele. A kultúra viszont, szerencsére, legyőzhetetlen. *(Kalligram, Pozsony 2003)*

Csehy Zoltán

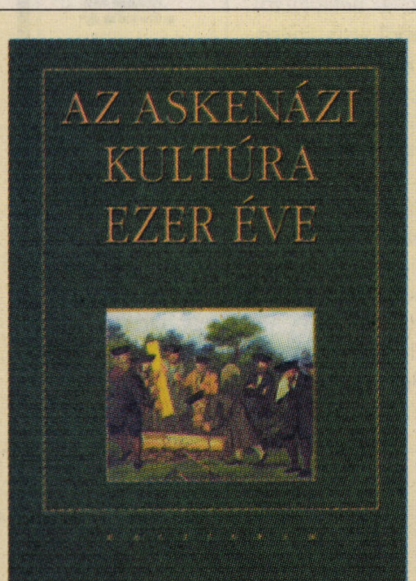

Az askenázi kultúra ezer éve
Kalligram

Amikor úgy tűnik, hogy a zsidó lét különböző „variánsai" – szefárd, askenázi, orientális – közötti különbségek fokozatosan eltörlődnek, és egyetlen nagyobb, más földrajzi, illetve kulturális tagolódású egységben oldódnak fel, el kell gondolkodnunk a diaszpóra sokszínű zsidó kultúráján. Ehhez nyújt fogódzót ez a történeti, filozófiai, vallási és művészeti monográfia.

Kötve, 616 old., 16x22 cm
bolti ár: 599 Sk
kedvezménnyel: 510 Sk

Csehy Zoltán
A Könyvjelzőben: 2003/9. 5.: Monográfiát helyettesítő enciklopédia (Pomogáts Béla összeáll.: Escorial avagy a Cs-tartomány), 2003/7. 4–5.: Minotaurus lakcíme (Mizser Attila: Szakmai gyakorlat külföldön), 2002/8. 15.: Sancho mint titkosügynök (Barak László: És ha mégis ringyó?), 2002/5. 12.: Sok orvos császárt győz! (Erasmus–Agrippa: Kétarcú orvostudomány), 2002/4. 8–9.: Letelepedési engedély egy belakható világba (Tőzsér Árpád: Mintha erdei állat volna és angyal), 2002/3. 10.: „Ha egyszer orgazmusom lehetne az irodalomtól" (Mészáros Ottó: Poemateria), 2002/2. 14.: Egy évbe zárt páratlan lendület (Kibédi Varga Áron: És felébred, aminek neve van).
Róla legutóbb – 2003/6. 2.: H. Nagy Péter: „örökös édesség tengere" (Csehy Zoltán: A szöveg hermaphrodituszi teste)

A lélek borzad az emlékezéstől

A holokauszt-tapasztalat közvetíthetetlenségének hangsúlyozását (pl. a sokat idézett Th. W. Adorno vagy Elie Wiesel vélekedése gondolok, mely szerint Auschwitz irodalmi formában, versben, regényben való közvetítése lehetetlen) azok a mementójellegű, a történelmi emlékezet irodalomba írását szolgáló alkotások cáfolják meg, melyekben (hogy Kertész Imre paradoxonából induljunk ki) éppen az esztétikai képzelet segít legyőzni a holokauszt valóságának felfoghatatlanságát. Ehhez a holokauszt-diskurzushoz kapcsolódik Zádor Margitnak a közelmúltban *Emlékfoszlányok* címmel megjelent regénye, melyet a hátlapszöveg „szépirodalmi igényű dokumentum"-ként aposztrofál. A múlttal való szembesülést, az egyéni emlékezet kollektivizálását célul kitűző mű foszlányszerűségét a szerkezeti töredékesség adja. Az öt novellaszerűen lekerekített felvillanás s a záró epilógus időrendje többé-kevésbé egyenes vonalú. Az első fejezet a zsidó lány hazautazását tematizálja a miskolci lányinternátusból az időközben hadműveleti területnek nyilvánított Munkácsra; a szorosan az előzőhöz kötődő második fejezet témája az út a munkácsi gettótól Auschwitzig. Az időrend ugyan az *Egy nap Auschwitzban* című fejezetben sem törik meg, csupán a távlatok változnak: a szerző a rabság idejét sűríti egyetlen napba, melyet a megérkezés napjától hónapok választanak el. A több hangsúlyozott dátum egyikét a lány álmában kalligrafikus betűkkel látja felírva Anyuka lánykori neve mellett, sírfeliratként: „Meghalt 1944. május 23-án." A külön fejezetté emelt *egy napról* már elmosódottabban csak annyit tudunk meg, hogy „szeptember volt már, és a hajnalok nagyon hidegek." Az epilógushoz érve az egyes fejezetek közti kapcsolatok egyre lazábbak lesznek; az első két fejezet szinte átfolyik egymásba, s kötődésüket a fejezetzáró, majd fejezetkezdőként újra megismételt „téglagyár" szó is jelzi. Lazább verbális kapcsolat van a „lágerben eltöltendő sok-sok keserves nap" emléktávlatait megnyitó, fejezetzáró mondat és a részt az egészből kiragadó metonimikus felütés („Ez a nap is úgy kezdődött, mint a többi.") révén a második és harmadik fejezet között. Innentől az emlékek egyre foszlányszerűbbek: a késő őszi eseményeket, a lány más táborba való átszállítását felvillantó mondat a továbbiakban teljesen reflektálatlan marad, a negyedik fejezet már hat héttel a háború után a cseh–osztrák határon játszódó eseményekkel kezdődik, csak a rokonaikat felkutató szereplők a régiek. Az ötödik fejezet látszólag egy teljesen különálló epizódbetét, az eddig nem szerepeltetett (később a lány családtagjaiként felismert) Bözsike és Michel története, mely tulajdonképpen egy menekülési lehetőséget (ill. annak kudarcát) hivatott bemutatni. Az epilógusban a lány története happy enddel (szerencsés egymásra találással és házassággal) végződik, ám a regényt magát a Szovjetunióba menekült Bözsikéék tragédiájának napfényre kerülése, vagyis a menekülés lehetetlenségének fatalista hangsúlyozása zárja. A vázolt kompozíció tehát inkább tudatos szerkesztést idéz, mint az emlékek vibrálását; tudatosnak tűnő válogatást az emlékképek közül, melyektől az idézett Vergilius-szavak szerint a lélek borzad („animus meminisse horret").

Érdekes a regény narratív rendszere is: míg a holokauszt-diskurzusban többnyire az egyes szám első személyű narrátor domborítja ki az emlék- és vallomásszerűséget, az önéletrajzi ihletettséget, Zádor Margit regényében az elbeszélő nem azonos az események tanújaként, és elszenvedőjeként szerepeltetett, megnevezetlenül, tehát bizonyos értelemben tipizáltan *lányként* emlegetett főszereplővel. A narrátor nem csupán konstatálja a tragikus eseményeket, hanem magától értetődő módon erkölcsi ítélet alkot, nem egyszer túlságosan szónokiasan és a holokauszt-diskurzus közhelyeivel élve: „Miért teszik ezt velünk, honnan az emberben ennyi kegyetlenség, hogy nézheti ezt tétlenül a világ, hova viszik őket, mi vár még rájuk ezután... – és még egyszer: miért?! Ez a »miért« csupa nagybetűsen harsog tudatukban." (31.) Az elbeszélés idejét a tágabb történelmi kontextusba helyezi, a munkácsi zsidó közösség szemszögéből villantva fel az első világháborút, a „csehek bejövetelét", majd Kárpátalja egy részének Magyarországhoz csatolását. Ám a mű nemcsak az egyéni és történelmi emlékezet megnyilatkozásaként, hanem családregényként is olvasható; a családtörténet legjellegzetesebb múltbeli epizódjai éppen a jövőt, a folytonosságot bizonytalanná tevő auschwitzi vonatút során idéződnek fel. A lány életében az anyakép a legmeghatározóbb (szinte csak mellékesen, a táborból való hazatérés után értesülünk arról, hogy vőlegénye is van). A gyermekkori élmény (a szemet kapott, fuldokló liba látványa) és a haláltáborban látott hátborzongató jelenet (a lány eltorzult arca, aki minden erejével kitépi magát a szelekció során a gázkamrába küldött anyja kezéből) egymásba olvasódik, megtörve a hangsúlyozottan a regény középpontjába állított anya-gyermek viszony idealizáltságát. Azon a bizonyos, részletesen felidézett auschwitzi *egy napon* nemcsak az említett szelekciójelenet utal erre, hanem az esti suttogva terjesztett hír, hogy a blokkban kisbaba született. Az „atavisztikus" melléknév, mely valami távoli, ősi dologra visszaütő, a jelen generáció által már meg nem élt tapasztalatra utal, a boldogság szó jelzőjeként használva (64.) ebben a kontextusban nem csupán stiláris telitalálat: a lágeri körülmények között „természetesen" eleve halálra ítélt gyermek megszületése, maga a születés csodája pozitív, az egész emlékezéssorozat előjelére kiható esemény.

Ebből a távlatból kissé talán lekezelőnek érezhető a regénynek az idézett „szépirodalmi igényű dokumentumként" való meghatározása, hiszen inkább a dokumentalizmust tarthatjuk a különös érzékenységgel megírt regény járulékos elemének. *(Kalligram, Pozsony 2003)*

Polgár Anikó

Részlet a könyvből

„A téglagyár hatalmas udvarát és az udvar előtti térséget ellepték az emberek, és a déli nap kíméletlenül lövellte rájuk sugarait. A sorakozásra szólító kiáltozások a semmibe vesztek. Még nem törtek be teljesen, két hónappal ezelőtt még szabad emberek voltak, otthonaikban éltek, munkájukat végezték, szabadon jártak-keltek ebben a híres-nevezetes városban, ahol még a gyülekező felhők árnyékában is biztosnak érezték lábuk alatt a talajt. De aztán váratlanul lesújtott rájuk a vészhír, a német megszállás híre, s attól fogva egyik csapás a másikat követte: a sárga megbélyegzést a legelképesztőbb tilalmak – s végül a getto."

Zádor Margit: Emlékfoszlányok, 29. o.

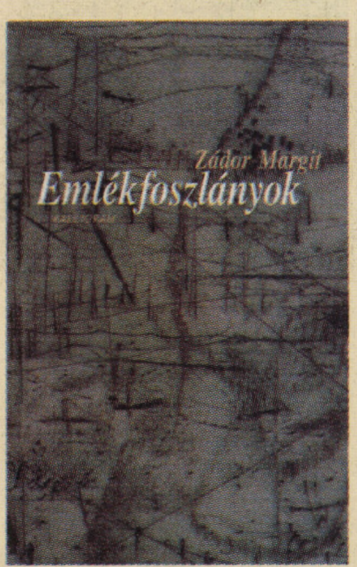

Zádor Margit
Emlékfoszlányok
Kalligram
Fűzve, 120 old., 11,5x18 cm
bolti ár: 180 Sk **kedvezménnyel: 162 Sk**

Arcok és tájak – határok nélkül

Gyönyör, vonzódás, visszapillantás, halál, magány, barangolás, menedék, erotika, pszicho-boldogság, békakirályosdi, megtorpanás, Lajostér-idő, (be)rezdülések, napló-Poe, önelemzés – izgalmas klíma. Van toposz: Uniformizálásnak nyoma sincs, és „örök" típus sem bukkan föl sehol. Mégis van valami: mesélőkedv, kedélyesség, laza anekdotizálás. Mégis vannak valakik: Mikszáth, Krúdy, Kosztolányi, F. Kafka, Cs. Szabó László, Ordódy Katalin, Grendel, Pályi András, Darvasi László. Mielőtt a döntéshez vezető második lépést megtennénk, megjegyzem: én most Pénzes Tímeáról és legújabb kötetéről beszélek. A fiatal tehetséges költő és prózaíró eddigi két kötetének fogadtatása egészében véve (több mint) kedvezőnek mondható. Azért is figyelemre méltó ez a tény, mert irodalmunkat monitorozva egyértelmű, hogy „a népi és az urbánus, az újító és a hagyománykövető, az alanyiságra és a szövegiségre figyelő olvasók" (Bodor Béla) vagy kritikusok soraiból egyaránt kikerülnek a mai magyar próza propagátorai és ellendrukkerei.

És most lássuk olvasó(i) szemünk előtt Pénzes Tímea sorrendben harmadik kötetét, mely *Rezdülések* címmel az AB-ART Kiadó (2003) gondozásában (Robert Sedláček fotóival) látott napvilágot. A kötetben összegyűjtött szövegek, vagyis a tizennégy novella és/vagy elbeszélés egymásutánja nem hiszem, hogy időbeli rendet követ, elrendezésük sem indokolja a folyamatos egymásra vonatkoztatás elvét. Az egyes szövegek így (néhány kivételtől eltekintve) bizonyos önállóságra tesznek szert, ami annál is inkább dicséretes, mert olyan kisprózával állunk szemben, melyet az írói beszéd sokszínűsége jellemez. Történet hátán történet. Izgalmas és izgató, bódító és hűsítő, kérdezősködő és válaszolgató kavalkád, melyben (azért) a prózaírás minden lehetséges veszélye benne rejlik.

Pénzes Tímea mégis bravúrosan oldotta meg feladatát: mind a szövegépítkezés, mind a témaválasztás terén gazdagok e novellák. Elbeszéléstechnikája is változatos. A kötet első felében található ugyan néhány hasonló hangulatú novella (*Gesztenyefavirág, Nő a tavaszban, Útközben, A boldog élet titka, Álomzivatar)* – ezeket a jobbára rövid opuszokat az ember szívesen tovább olvasná, de a rutinos szerző hirtelen elengedi a fonalat s az olvasó kezét is. („És a lány elindult." – 49. o.) Van még itt egy, a tematikájánál fogva is magányos történet, mely azért beépül a többi mű közé: ez a *Kóbor kutyusom!* című szöveg a legigényesebben megírt (és manapság oly ritka) ifjúsági novellák között is megállná a helyét.

És további meglepő meglepetések. *A saját ajtóm előtt* és az *Álomzivatar* című kis művek igényesen komponált, posztrealista és szürrealista elemekből szőtt, megkapó történetek. A *Hőseink tere* című szerzőnk *tereink* egykori *hőseit* (Nagy L., Ľ. Štúr, L. van Beethoven, Kossuth, Grendel L.) egyfajta (újszerű?) Lajos-novellában, pontosabban filozofikus töltésű esszénovellában testesíti meg, mutatja föl. Csattanóként a szentencia sem marad(hat) el: „Nyugi, beleszokunk szerepeinkbe vagy beleszokunk szavainkba. Elképzelhetjük egymást az olvasókkal. Mert ezek szerint erről szól a literatortúra: átoperált hősökről."

Pénzes Tímea könyvének nagyobbik felét a címadó *Rezdülések* és a *Marokkói napló* töltik ki. E két nagy ívű és terjedelmes írás akár egy majdani önálló kötet lehetőségét is magában rejti. Az első egy klasszikus útirajz nemes hagyományaiból építkező, modern hangvételű szöveg, melyben a huszonhat alcím alá szőtt események szédületes sebességgel suhannak el szemünk előtt, mintha gyorsított felvételként. Az utóbbi pediglen a legszemélyesebb műfajt, a naplót képviseli, igen magas színvonalon. Mert a szerző ebben az egzotikus arab országban eltöltött tizennégy napját s a megtörtént és megálmodott eseménysorozat egyes pillanatait oly formában merevíti ki (örökíti meg), hogy azt az olvasó is képes legyen továbbgondolni.

A gyűjteményes kisprózai kötet záró opusza a *Szőrike elemez* című novella. Ennek a remek kis írásműnek fő mozgató eleme az (ön)reinkarnációs módszer. Benne a szerző egy, „az ismeretlenség fátylába burkolózó művelt, szőrös kéjenc" énjében rejtőzik el: eltökélt szándéka, hogy *leelemezi/leteszteli* az írót és előző prózakötetét. Pénzes Tímea itt „énszerepeket próbálgat", s benne a kaland, hogy szembesüljön saját szövegeivel más szájából. Vagyis „Tímea elképzel egy Tímeát." Végül is „a leselkedő vén kéjenc" nem ér célt, hiszen ő nem is létezik. S ha mégis: akit meg megismert, „az a narrátor-Titi", és nem az, akit meg akart ismerni. Nos, „ehelyett én ismertem meg őt. A leselkedő vén kéjencet. Alapanyag lett, a szövegemmé vált" – mondja a szerző, aki végül is az önmagával (hősével?) folytatott dialógusoknak köszönhetően önmagát ismerte meg, és új kéjenc énje „alapanyag lett", a szövegévé vált.

És valóban: „szenzációs, izgi, zsenge textussá" lett mindaz, amit Pénzes Tímea ebben a könyvében papírra vetett. A novellák és történetek több szempontból is érdekesek lehetnek az olvasóközönség számára. Először is a szerző ezzel a kötetével látványosan felzárkózott a mai fiatal próza élvonalához. Másodszor: a kevés szereplőt mozgató írásokban olyan hősökről olvashatunk, akik *nem rekedtek kívül az időn*. S harmadjára alapanyaguk sem érdektelen: az arcok, tájak, az ÉN, a képzelet és a való világ laza együttesének újrateresztelése.

A Pénzes-novellákban jellegzetes (szlovákiai) magyar sajátosság nem érhető nyomon; „inkább a bennük rejlő természetes különbözőség, a közösségre utaltság helyett az állandó önreflektálás, illetve a rengeteg eltérő mozzanat hangsúlyos" (Gyutai Zsuzsanna). Összességében véve, biztatóan jó útirányon halad az elbeszélő és ez a novellisztika. *(AB-ART, Pozsony 2003)*

Vörös Péter

Pénzes Tímea
Rezdülések
AB-ART

A prózakötet alapélménye az utazás, a változó tájak, országok és emberek. A szerző utazik a magányba, és elhagyja a magányt. Nagyvárosok tömeges elmagányosodása és vidéki idill váltakoznak a kötet írásaiban.
Fűzve, 160 old., 15x21 cm
bolti ár: 180 Sk **kedvezménnyel: 162 Sk**

Vörös Péter
A Könyvjelzőben: 2003/9. 15.: Hittételek prózai megközelítése (Kantár Csaba: Öntörvény[alkotás]), 2003/7. 13.: Verstartomány kicsiknek (Priskin Magdolna: Vágszíméi tátikázó), 2003/5. 12.: Hangszínház látvány nélkül (Ardamica Ferenc: Hedvig sír).
Önálló kötetei: Szamovár és mentőöv (válogatott versek, 1999), Shakespeare és a vadkan (kisprózák, 2000).

Pénzes Tímea
A Könyvjelzőben: 2003/10. 10–11.: Kővé vált idő (Bolemant László: Időszobrok), 2003/3. 8.: Kalandos mondahagyomány (Magyar Zoltán: A mindentudó fű).
Önálló kötetei: Vetkőzés avagy Beismerő vallomás (versek, 1998), Egy férfi / A férfi (próza, 2000), Rezdülések (próza, 2003)

Én szép szülőföldem

Kevés könyv szerzett számomra akkora örömet, mint *A Csallóköz szívében – Dunaszerdahelyi járás.* Ugyanis szülőföldemet tárja elém teljes valóságában, múltjával és jelenével. Még a közepénél sem tartottam azonban az olvasásnak, amikor egy furcsa ellenérzés is kezdett kialakulni bennem: miért nem tudhattam én mindezt gyermek- vagy legalább ifjúkoromban? Valamiféle megsejtéseim voltak ugyan a valóságról, csak éppen tényeket nem ismertem, mint ahogyan sok más kortársam sem.

A kívülállók szakvéleményei is azt bizonygatták, a Csallóköznek nincs olyan történelmi és kulturális múltja, mellyel érdemes lenne foglalkozni. Hol vannak például a népdalai, hol a népviselete, népszokásai? Szerencsére, akadtak kutatók, akik elutasították ezeket a felszínes, sőt felelőtlen megnyilatkozásokat. Előbb sorra megszülettek a helytörténeti monográfiák, majd útjára indult a Csallóközi Kiskönyvtár, így aztán ma már több százra tehető azoknak a kiadványoknak a száma, amelyek a Csallóközt bemutatják és számon tartják értékeit.

A Csallóköz szívében című kötettel kapcsolatban felmerülhetnek szakmai kifogások, ám ezek cseppet sem csorbítják a könyv tartalmi gazdagságát és kivitelezésének szépségét. Dicséri mindez a szerzők, a fordítók, a szerkesztő, a szaklektor és a nyomdai előkészítő, egyben a kiadó felelősségteljes munkáját.

Fölöttébb érdekes e tájegység vízrajzának alakulása, ez nagyban befolyásolhatta növény- és állatvilágának összetételét és változásait. Ma már szinte elképzelhetetlen, hogy Közép-Európa legnagyobb folyójának vize évezredeken át nem egy mederben folyt. Hogy a mai kép alig több mint száz esztendeje kezdett kialakulni, s addig a Csallóköz közlekedési eszközei között rangos helyet foglalt el a ladik. Azoknak, akik ma száz-százhúsz kilométeres sebességgel száguldanak a Komáromot Pozsonnyal összekötő hatvanhármas úton, nem valószínű, hogy eszükbe jut, mióta közlekedhetnek emberek ezen az útvonalon. Vajon miért éppen ide kellett megépíteni ezt az utat? Korántsem azért, mert ez a legrövidebb távolság a két város között, hanem azért, mert itt tette lehetővé a víz, illetve az általa lerakott hordalék. A víz határozta meg azt is, hogy hol jöhettek létre emberi települések, és hol mi volt termelhető.

E könyv adta meg nekem a választ arra a bennem már több évtizeddel ezelőtt felmerült kérdésre is, hogy szűkebb pátriám, a mai Csilizköz a megyei közigazgatási rendszerben hosszú időn át miért ékelődött be Pozsony és Komárom vármegyéi közé. Az e könyvben található térkép (28.) ad magyarázatot arra is, hogy Nyárad és Szap határába miért nyúlhatott be Ásvány (ma a Duna jobb partján levő község) katasztere, s miért volt a nyáradi és a szapi gazdáknak szántóföld- és erdőtulajdonuk a Duna jobb partján. Ugyan ki gondolta volna, hogy a Csiliz-patak, amely Csölösztőnél eredt, valaha a Szigetközön át kanyargott, és Patasnál egyesült a Cseles-patakkal.

E könyv derít fényt arra is, hogy miért nevezték el ezt az egykor több szigetből álló kiterjedt területet Csallóköznek, s milyen szerepet játszott a honfoglalástól napjainkig a magyarság történelmében.

Ami hiányérzetet kelthet az emberben, ennek a földrajzilag együvé tartozó tájegység településrendszerének a leszűkítése a Dunaszerdahelyi járásra. Bizonyára megvolt rá az ok, de véleményem szerint akkor is kár. Viszont a könyvben levő települések leírása a tömörség ellenére is nagyszerű. A szerzők (hattagú szerzőcsoport) százötvenhét forrásmunkát vettek igénybe a könyv teljes anyagának megírásához. A települések múltját leginkább a Vályi András, Fényes Elek, Ipolyi Arnold, Komlóssy Ferenc és Borovszky Samu 1796 és 1907 között íródott munkáiból vett idézetek segítségével vázolják fel. Adataikat érdekes és érdemes összevetni a legújabb kori adatokkal, főként a lakosság nemzetiségi és felekezeti összetétele szempontjából.

Annak ellenére, hogy külön fejezeteket kapott a könyvben a térség növény- és állatvilága, az utóbbitól elkülönítve a halak, az egyes települések címszava alatt is találhatunk – főleg – kuriózumokat egyes élőlényekről. Például a 145. oldalon a csíkról ezt írják: „Az utolsó csíkokat Dercsikán a XX. száazd közepén fogták." Ez ugyan nem valószínű, mert én magam is fogtam csíkot Nyárad határában az 1950-es évek közepén, és elképzelhető, hogy e halfaj még nem pusztult ki nálunk teljesen.

A halászat leírása több helyen szerepel, miként a vízi malmoké is. A Csallóköz néprajza (szokások, használati tárgyak), valamint építészete ugyancsak a városok és falvak lexikonában kapott helyet.

Megjegyzésképpen hozzáteszem: a könyv immár három esztendeje kapható a könyvesboltokban, tavaly a második kiadása jelent meg. Szerintem ott lenne a helye minden csallóközi család könyvespolcán és mindenkién, akit érdekel e kiterjedt, a dél-szlovákiai magyarság által sűrűn lakott terület részletes leírása. Szorgalmi feladatként pedig kellene, hogy minden csallóközi gyerek legalább a szűkebb szülőföldjét érintő fejezeteket elolvassa benne. *(Nap Kiadó, Dunaszerdahely 2002)*

Csicsay Alajos

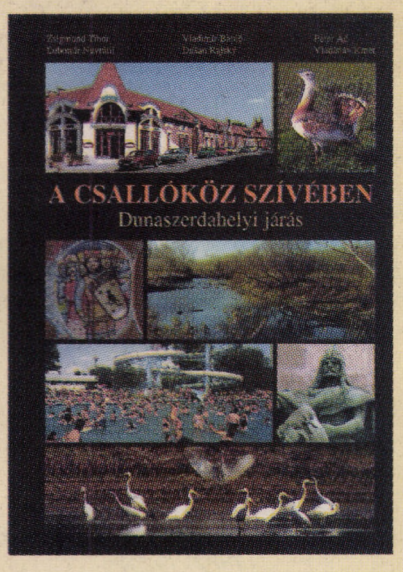

Ľubomír Navrátil, ed.
A Csallóköz szívében
Nap Kiadó
Kötve, 352 old., 17,5x24,4 cm
bolti ár: 600 Sk **kedvezménnyel: 500 Sk**

A Nap Kiadó rendkívüli ajánlata

bolti ár: 129 Sk helyett: 99 Sk
bolti ár: 129 Sk helyett: 99 Sk
bolti ár: 129 Sk helyett: 99 Sk
bolti ár: 150 Sk helyett: 110 Sk

A négy kötet együtt most csak 300 Sk!

Csáky Károly
Híres selmecbányai tanárok
Lilium Aurum

Selmecbánya a magyar művelődés jeles helye: iskolái, kivált bányászati-kohászati akadémiája Európa élenjáró oktatási intézménye volt. A könyv az itt oktató híres tanárokat és munkásságukat ismerteti.

Fűzve, 220 old., 16,5x23,5 cm
bolti ár: 162 Sk **kedvezménnyel: 146 Sk**

Fukári Valéria
Egy régi alma mater
A pozsonyi evangélikus líceum és teológiai akadémia utolsó negyven éve (1882–1923)
Kalligram

A kötet részletesen tárgyalja a pozsonyi evangélikus líceum, majd a belőle kinőtt teológiai akadémia felépítését, bemutatja oktatási rendszerét, az iskola neves tanárait, diákjait. Korabeli fényképekkel.

Fűzve, 144 old., 16x23 cm
bolti ár: 160 Sk **kedvezménnyel: 139 Sk**

György Tibor
Krasznahorka és Betlér
Méry Ratio

A krasznahorkai vár és a betléri kastély páratlan albuma. A díszkönyv első felében a szerző végigkalauzolja az olvasót a két épület és múzeum történetén, második fele színes fényképek sorával mutatja be legszebb részeiket, értékes műkincseiket.

Kötve, 76 old., 23x21,8 cm
bolti ár: 290 Sk **kedvezménnyel: 261 Sk**

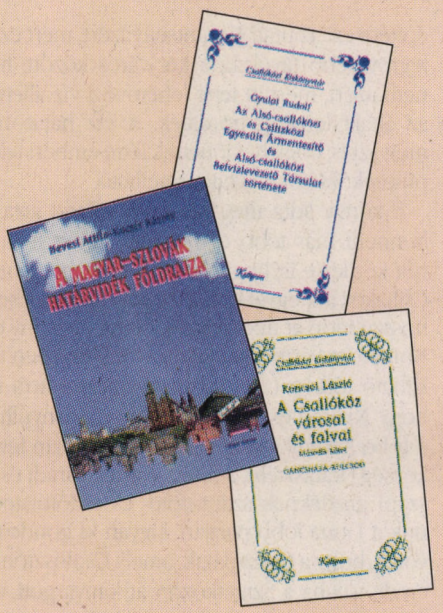

Gyulai Rudolf
Az Alsó-csallóközi és Csilizközi Egyesült Ármentesítő és Alsó-csallóközi Belvízelvezető Társulat története
Kalligram

A könyv érzékletes képet fest arról a gigászi küzdelemről, melyet a térség népe vívott a Nagy- és a Kis-Dunával, a Vággal, mellékágaikkal és a mocsarakkal. A *Csallóközi Kiskönyvtár* új darabjához Mácza Mihály írt előszót.

Kötve, 592 old., 13,6x20,6 cm
bolti ár: 349 Sk **kedvezménnyel: 299 Sk**

Hevesi Attila – Kocsis Károly
A magyar–szlovák határvidék földrajza
Lilium Aurum

A kiegészítő földrajzkönyvként is hasznos, gyönyörű, színes album az etnikai határ övezetében mutatja be a régió természeti és társadalmi-gazdasági arculatát, naprakész adatokkal. A kötet mintegy megelőlegezi az egyesült Európát, egységében vizsgálja és értékeli a Morva és a Tisza közét.

Kötve, 208 old., 21,2x30,5 cm
bolti ár: 491 Sk **kedvezménnyel: 480 Sk**

Koncsol László
A Csallóköz városai és falvai II.
Kalligram

A háromkötetes honismereti szöveggyűjtemény a Csallóköz történelmi, földrajzi, statisztikai és településtörténeti enciklopédiája, melyet tanárok, tudósok, újságírók és turisták egyaránt nagy haszonnal forgathatnak. A második kötet Gancsházától Kulcsodig foglalja össze az ismereteket.

Kötve, 376 old., 13,6x20,6 cm
bolti ár: 270 Sk **kedvezménnyel: 239 Sk**

Kovács László – Görföl Jenő
Hol sírjaik domborulnak
Nap Kiadó

A mai Szlovákia területén található 1948-as emlékek gyűjteménye. A forradalom, a hadi események és a nagy csaták helyszínein és szereplőin kívül bemutatja az emlékműveket és a honvédsírokat is, valamint a szabadságharc bukása utáni honvédegyletek működését. Fényképekkel.

Kötve, 121 old., 21,8x30,3 cm
bolti ár: 340 Sk **kedvezménnyel: 280 Sk**

Lacza Tihamér
Utazók, felfedezők, hódítók, kalandorok
Lilium Aurum

A földrajzi felfedezések története időrendi sorrendben, a kontinensek felfedezésének kronológiájával kiegészítve. A kalandos történelmi és művelődéstörténeti utazást a magyar utazók életrajzi lexikona egészíti ki, valamint az utazással kapcsolatos eszközök és fogalmak kislexikona. Képekkel.

Kötve, 168 old., 21,8x30,3 cm
bolti ár: 296 Sk **kedvezménnyel: 266 Sk**

Litomericzky Nándor
Európa-udvar
Palatinus

Egyedülállóan szerkesztett, exkluzív kivitelezésű, négynyelvű – magyar, szlovák, német és angol – reprezentatív kötet a Komáromban épülő Európa-udvarról. Ennek az „Európa a városban" gondolatnak a szöveges és képes stádiumai: a tervezéstől a kivitelezésig. Színes képekkel.

Kötve, 128 old., 20,4x29,1 cm
bolti ár: 500 Sk **kedvezménnyel 460 Sk**

Nagy Iván
A csallóközi dudáshagyomány
Kalligram

A Csallóközi Kiskönyvtár újabb kötete a hangszer és történetének átfogó monográfiája, különös tekintettel a népzenei műfaj csallóközi szociográfiai, dallami és szöveges vonatkozásaira. A könyv második része a dudanóta eddig föltárt teljes helyi anyagát teszi közkinccsé.

Kötve, 216 old., 17,3x20,6 cm
bolti ár: 230 Sk **kedvezménnyel: 199 Sk**

Ozogány Ernő – Vojtek Katalin
Magyar nagyasszonyok
Lilium Aurum

A könyv szerzői az új évezred küszöbén azokat az asszonyokat mutatják be, akik maradandót alkottak a magyarság megtartásáért, felemeléséért. Színes életrajzok formájában ismertetik meg az olvasóval a legjelesebb magyar nők tevékenységét.

Kötve, 120 old., 16,5x23,5 cm
bolti ár: 219 Sk **kedvezménnyel: 198 Sk**

Petrovai R. Sándor
Felvidéki kastélyok lexikona I.
KT Kiadó

A mai Szlovákia területén fekvő kastélyok, kúriák lexikonszerű bemutatása a Nyitrai kerület legfontosabb e tárgyú épületeit veszi sorra Alsópéltől Zsigárdig, az objektum építészeti leírásán kívül számba véve az építtetőt és a tulajdonosokat s a hozzájuk köthető neves személyiségeket. Fényképekkel.

Kötve, 230 old., 15,2x21,2 cm
egyezményes ára: 250 Sk

Szaszák György
Kassa műemlékei
AB-ART

A színes fényképekkel gazdagon ellátott turistakalauz végigvezeti a Kassára látogatót a történelmi belváros minden jelentős magyar vonatkozású utcáján és épületén. A kiadvány magyar és német, valamint szlovák és angol változatban is megjelent.

Kötve, 128 old., 15x21 cm
bolti ár: 290 Sk **kedvezménnyel 261 Sk**

Szénássy Árpád
Felvidéki Árpád-kori templomok lexikona I.
KT Kiadó

Az ismeretterjesztő lexikonsorozat első kötete a Nyitrai kerület Árpád-kori templomait és a Szent István kori templomépítészetet mutatja be Alsóbodoktól Zsitvaújfaluig. A település első írásos említésétől kezdve a pontos helyrajzáig, a templom leírásával, fényképével és alapterülete rajzával.

Kötve, 92 old., 15,2x21,6 cm
egyezményes ára: 199 Sk

Sziklay László
Egy kassai polgár emlékei
Kalligram

Az irodalomtörténésznek (1912–1987), a szlovák–magyar kapcsolatok kutatójának, a magyar összehasonlító irodalomtudomány jeles képviselőjének posztumusz könyve a hagyatékából került elő. A terjedelmes önéletrajzi napló regényes kordokumentum, a két háború közti (szlovákiai) magyar művelődéstörténet fontos adaléka.

Fűzve, 456 old., 14,7x21 cm
bolti ár: 310 Sk **kedvezménnyel: 250 Sk**

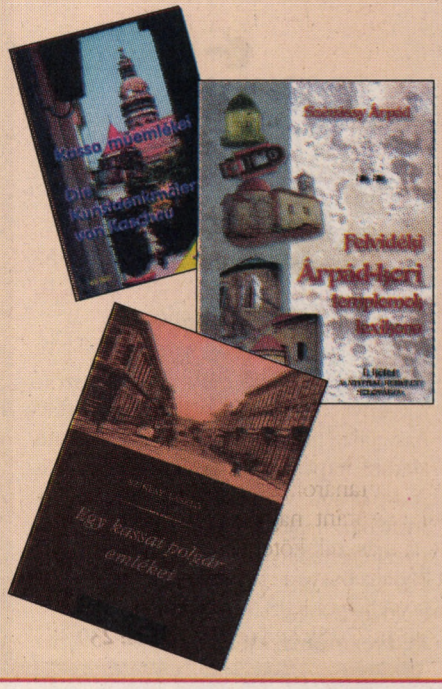

Tipary László
El kell menni katonának...
Lilium Aurum

Dalosfüzetek: népdalokat, -balladákat, katonanótákat, szellemes-szerelmes és vidám versikéket, átköltéseket, leveleket, katonás hiszekegyeket, visszaemlékezéseket tartalmazó katonafüzetek, emlékkönyvek. Ezekből tallóz a gyűjtemény, a szerzőik fényképével, elbocsátó levelével.

Fűzve, 120 old., 12x21 cm
bolti ár: 142 Sk **kedvezménnyel: 128 Sk**

Tököly Gábor
Kastélyok, kúriák, udvarházak Gömörben I.
Méry Ratio

Az egykori történelmi Gömör megye képeskönyve, a kizárólag színes fényképekből álló, kétkötetes, történelmi és művészettörténeti szakkönyv első része Abafalvától Jolsváig tárgyalja a címében foglaltakat, a régió megismételhetetlenül szép építészeti értékeit.

Kötve, 116 old., 15,5x21,8 cm
bolti ár: 290 Sk **kedvezménnyel: 261 Sk**

Varga László
Béke poraikra
Gyurcsó István Alapítvány Könyvek

A képekkel, illusztrációkkal, dokumentumokkal, kimutatásokkal és okmánymásolatokkal gazdagon alátámasztott monográfia az I. és a II. világháborúban elesett nagymegyeri katonáknak állít emléket. A könyv a város társadalmi és politikai viszonyain túl bemutatja a harcvonalban elesettek családi hátterét s kitér a holokauszt áldozataira is.

Fűzve, 152 old., 15x21 cm
bolti ár: 100 Sk **kedvezménnyel: 80 Sk**

Életképesek vagyunk nyelvileg

Magyar nyelvtervezés Szlovákiában címmel újabb könyv jelent meg a közelmúltban a Lanstyák István–Szabómihály Gizella szerzőpárostól. Ez a könyv főleg azért fontos, mert par excellence magyar nyelvi tervezéssel foglalkozó monografikus mű eddig nem jelent meg.

Nemcsak az egyetemes magyar nyelvészet, hanem például a szlovák sem büszkélkedhet hasonló eredménnyel ezen a területen, noha a fennálló szlovákiai nyelvi helyzet, a szlovák mint államnyelv s viszonya az ország területén használt kisebbségi nyelvekhez – bolgár, cseh, horvát, magyar, német, lengyel, roma, ruszin, ukrán – mindezt kellőképpen indokolnák; nem szólva a velük kapcsolatos egyéb nyelvi tervezési kérdésekről, amilyenek például e nyelvek elterjedtsége (főleg a kisebbségi nyelvek esetében), használatuk színterei, fennmaradásuk és fejlődésük biztosítása, vagy a rendszerváltozás után hatályba lépett nyelvtörvények megszületésének, működésének, kihatásainak körülményei.

A könyv több olvasói réteg számára, komplex céllal készült. Elsősorban tudományos, nyelvészeti-nyelvpolitikai szakirodalomként nyelvész szakemberek vehetik kézbe; a magyar nyelvnek a szlovákiai hivatali/hivatalos nyelvhasználatát elősegítő kézikönyvként főleg közigazgatásban dolgozó tisztviselők, politikusok, újságírók, pedagógusok, mindazok, akiknek a szlovákiai magyar beszélőközösség széles rétegeire van befolyásuk; oktatási anyagként egyetemi oktatók, hallgatók, ezenkívül más pedagógusok, öntudatos állampolgárok, érdeklődő magánszemélyek forgathatják haszonnal.

Nyelvtervező szakirodalomként tudományosságát kell elsősorban kiemelni, noha ez evidencia, hiszen mindkét szerző tudományos kutató (is). E ténynek nyilvánvaló jegyei nemcsak külsőségekben mutatkoznak meg, hanem főleg abban, hogy a szakirodalommal állandó diskurzust folytatnak; emellett az sem elhanyagolható, hogy a nyelvészeti közgondolkodásban még ma is tabunak számító kérdésekkel kapcsolatban is egyértelműen és határozottan állást foglalnak, így például a „darázsfészeknek" számító nyelvi hiány kérdésében.

Az említett, nyugati, angolszász, cseh és szlovák, anyaországi és kisebbségi magyar szerzőkkel folytatott széles körű nemzetközi diskurzusban a szerzők a tárgykör egyetlen központi kérdését sem kerülik meg. Ezek közé sorolhatjuk a kodifikációval, a magyar nyelv szlovákiai változatainak jellemzőivel foglalkozókat, hasonlóan azokat, amelyek egyéb elméleti és gyakorlati terminológiai kérdéseket taglalnak vagy a rendszerváltozás utáni bő egy évtized, ill. a két világháború közötti időszak nyelvtörvényeinek, nyelvi rendeleteinek elemzéséhez, s mindezek alapján a konkrét nyelvtervezői lépések meghatározásához kapcsolódnak. E kérdések nem öncélúan jelenek meg, hanem azt célozzák, hogy megfontolt nyelvtervezői lépések hatására milyen regiszterekkel és hogyan bővüljön a magyar nyelv eszköztára Szlovákiában; másképpen, milyen színtereken lassuljon le, álljon meg a magyar visszaszorulása, illetőleg induljon meg revitalizálódása. Mindez a könyv vitathatatlan értéke, erénye.

Az egyes fejezetek – a téma meghatározta lehetőségek szerint – deduktív módon vannak felépítve, az általánosabb kérdések felől közelítenek a speciálisabbakhoz. Így az érdemi fejezetek (I–IV.) szervesen illeszkednek egymáshoz, egészítik ki egymást. A szöveg minden résztanulmány esetében konkrét, empirikus vizsgálati anyaggal gazdagon illusztrált, következetesen egy témához – a szlovákiai magyar nyelvtervezéshez kapcsolódóan monografikus. Nem lezárt, hanem nyitott és dinamikus. Olvasásakor az olvasónak az a benyomása támad, hogy a benne tárgyaltak követésével egy éppen zajló folyamatba nyer (szinkrón) bepillantást, ily módon szinte megkívánja bizonyos idő elteltével – a politikai, társadalmi, gazdasági helyzet megváltozásával – az újraolvasást.

Elsősorban a magyar nyelv szlovákiai jogi státusáról szóló II. nagy fejezethez és a nyelvtervezési feladatokról írott IV. fejezethez illeszkedik nagyon hasznosan a *Dokumentumok* című kötetzáró rész. Ebben a nyelvhasználat szabályozása szempontjából fontos hazai és nemzetközi dokumentumok, ill. azok vonatkozó paragrafusai, cikkei kaptak helyet. A dokumentumok azonban nem a már meglevő, magyarra fordított változatukban olvashatók, hanem ezektől függetlenül, Szabómihály Gizella készítette szabatos, az eddigi szlovákiai magyar nyelvtervezés eredményeire épülő magyar fordításukban. Itt találhatók például a szlovák alkotmánynak és a magyar–szlovák alapszerződésnek a nyelvhasználatra vonatkozó paragrafusai, a regionális vagy kisebbségi nyelvek európai kartájának bizonyos részei, az 1995. évi államnyelvtörvény, az 1999. évi kisebbségi nyelvtörvény, az 1993. évi névtörvény, az 1994. évi anyakönyvi törvény, az 1994. évi táblatörvény és egyéb rendelkezések. E dokumentumok egyrészt illusztrálják a hozzájuk kapcsolódó elemzéseket s egyben hivatkozási alapul szolgálnak, másrészt beiktatásukat az is indokolja, hogy a közember számára nehezen hozzáférhetőek, szakszerűen pontos, magyar nyelvre fordított változatukban még inkább. Ezzel a résszel kiegészülve válik egységes egésszé a könyv.

Hivatali nyelvhasználatot elősegítő kézikönyv minőségében a legfontosabb *A magyar nyelv jogi státusa Szlovákiában* című fejezet. Ebben kapott helyet a szlovákiai kisebbségek nyelvi jogairól, a kisebbségi nyelvhasználat színtereiről szóló tanulmány, amely – ahogy az egész könyv is – a szlovákiai magyar beszélőközösséget állítja előtérbe. Ugyancsak itt kapott helyet az 1999. évi kisebbségi nyelvtörvény elemzése is, s ennek mintegy szerves folytatásaként a szlovákiai kisebbségek nyelvi jogaival az 1999. évi kisebbségi nyelvhasználati törvény tükrében foglalkozó írás. A szóban forgó egész második fejezet annyira fontos, hogy a nyelvi kisebbségek minden tagjának ismernie kellene, rajtuk kívül persze a többségekhez tartozóknak is.

Nem elhanyagolható szempont a könyvnek az egyetemi oktatás felől való megközelítése sem. Innen nézve nagy érdeme, hogy következetesen kerüli a többértelmű megfogalmazásokat a műszók meghatározásában, a homályt a nyelvész szakemberek álláspontjának ismertetésében, mindezzel korszerű tudományos fogalmi apparátust nyújtva az olvasónak, egyben a nyelvtervezés egy lehetséges modelljét felvázolva. Külön kiemelhetjük *A magyar nyelv szlovákiai változatainak jellemzői* című tanulmányt. Ugyancsak főleg az oktatás felől nézve szolgál számos tanulsággal a *Nyelvpolitika a kisebbségek oktatásában* című írás. Középiskolai tantervek, tanmenetek, egyetemi nyelvi tervezési, nyelvpolitikai kurzusok tételeinek összeállításában hasznos segítséget jelent az utolsó alfejezete, amely a nyelvpolitikai oktatás tartalmi kérdéseit érinti. *(Kalligram, Pozsony 2002)*

Simon Szabolcs

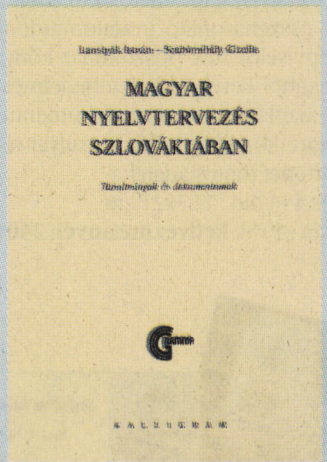

Lanstyák István – Szabómihály Gizella
Magyar nyelvtervezés Szlovákiában
Kalligram

A kötet a szlovák parlamentnek a kisebbségi nyelvek használatáról szóló törvényt tartalmazza, valamint a nyelvhasználati jogokkal és az érvényesítésükkel kapcsolatos dokumentumokat. A hozzájuk tartozó elemző írások e nyelvhasználati jogok gyakorlati érvényesítéséhez nyújtanak segítséget.
Fűzve, 304 old., 16,6x24 cm
bolti ár: 290 Sk
kedvezménnyel: 239 Sk

Nyomok, nyomok

Találós kérdés irodalmároknak: hol van az a hely (Bényei Tamás szavával „szövegtájék"), ahol egyaránt jól érzi magát a formalista, a strukturalista, a szemiotikus, a hermeneuta, a dekonstruktivista, az ideológiakritikus, a pszichoanalitikus, a kultúrantropológus és a szociológus? Nem nehéz kitalálni – a detektívtörténetben. Benyovszky Krisztián új könyvében (*A jelek szerint. A detektívtörténet és közép-európai emléknyomai)* ez alapvetően az a hely, „ahová mindig jó visszatérni". A detektívtörténetek világa olyan „lakható világ", amely az ismerősség, a bensőségesség tapasztalatát kelti életre az olvasóban. S ez nemcsak az újraolvasás motivációit érintő kérdés, hanem az olvasás örömének igenlése is egyben. Mivel az olvasás örömének felemlegetése téves asszociációkat is kelthet, nem árt, ha megjegyezzük: *A jelek szerint* nem éppen az a klasszikus értelemben vett könnyed nyári olvasmány, bár bizonyos mértékű könnyedséget bajosan lehetne elvitatni tőle. Talán helyénvalóbb lenne a könyvvel kapcsolatban az értelmezés (s még inkább a jelfejtés) örömeről beszélni. Az apró részletek megfigyelése gyakran váratlan, meglepő felfedezésekkel társul. A szoros olvasást a folyamatos önreflexió egészíti ki.

A kötet írásai önálló szövegekként is olvashatóak (meg is jelentek a legkülönbözőbb folyóiratokban), itt is igaz azonban, hogy így együtt az összkép kicsit más. Közhellyel élve: a szövegek egymást olvassák. Több írásban felmerül például a detektívtörténet műfajának kérdése. A szerző többek között megállapítja, hogy a detektívtörténet „maximális mértékű *műfajtudattal"* és „műfaji *invariánssal"* rendelkezik. Michal Glowinski lengyel irodalomtudósra hivatkozva kifejti, hogy ennek alapja a kötelező és a fakultatív elemek keveredésének aránya. Ebből kiindulva annak a kérdésnek ered nyomába, hogy mi a detektívtörténetek végső, nélkülözhetetlen eleme. (Amit most – hűen a könyv szelleméhez – nem fogok elárulni.) Szót ejt továbbá a műfaj tisztaságának megőrzéséért íródott szabálygyűjteményekről (Van Dine, Knox), valamint a detektívtörténetnek a vele határos vagy rokon műfajokhoz fűződő viszonyáról. Érdemes legalább a felsorolás szintjén számba venni a tanulmányokban felbukkanó műfaji jelölőket: kemény krimi, thriller, varázsmese, titok-regény, titok-novella, talányos elbeszélés, tévékrimi, bűnügyi film, kémregény, találós kérdés, beavatási regény, gótikus regény, kísértethistória, fantasztikus elbeszélés és Vilikovský kapcsán: „detektív-séta". Talán ennyi is elegendő ahhoz, hogy belássuk, nincs irigylésre méltó helyzetben az, aki rendet próbál rakni e kérdésben.

Benyovszky nemcsak ismerteti különböző teoretikusok elképzelését a detektívtörténet műfajáról, hanem igyekszik továbbgondolni azokat. Két látványos példát találunk a Daniela Hodrová és a Tzvetan Todorov koncepcióit taglaló írásokban. Szerzőnk nem fél beismerni, hogy számára Hodrová „háromszögének" értelmezése némi gondot okoz, s attól sem riad vissza, ha kritikával kell illetnie egy elképzelést (pl. Todorov gondolatmenetét a valószerűről). Másutt ellenben talán túlontúl óvatosan is fogalmaz (lásd a Čapekről írt esszét).

A detektívtörténet fogalmának pontosítása a téma egyik legnagyobb szaktekintélyének, Bényei Tamásnak a segítségével történik. Bényei felfogásában a detektívtörténet olyan díszítő (vagy inkább pontosító) jelzőket kap, mint klasszikus-analitikus, metafizikus és antimetafizikus. Nem véletlen tehát, hogy a detektívtörténet műfaji kérdéseit érintő írások egyik kulcsgondolata a Bényei Tamás könyvéről írt ismertetésben olvasható (99.). Eszerint a műfaj dinamizmusa (amelyet Bahtyin nem avuló találmánya, a műfaji emlékezet éltet) teszi lehetővé, hogy az olyan, látszatra nagyon egyértelmű, mármár unalomig ismert jellegzetességeket felvonultató, többé-kevésbé merev konvenciókon alapuló szövegek, mint amilyenek a detektívtörténetek, nagyon sokféle módon olvashatóak és értelmezhetőek. Erre számos példát hoz a könyv a szociológiai olvasattól a detektívtörténet antropológiáját kifejtő értelmezésig.

Az értelmezések középpontjában jobbára olyan teoretikusok és nem teoretikusok szövegei állnak, akikre gond nélkül ráragasztható a címke: közép-európai. Bár a fogalom – úgy vélem – inkább földrajzi jelölő, semmint valamiféle eszmei vagy gondolati azonosság, rokonság kifejezője. A könyv egyébként nem is állít ilyet, s kimondatlanul sem él ilyen előfeltevéssel. Mégis van jelentősége e közép-európaiságnak. Megint csak Bényei Tamásra kell hivatkoznunk. Nemrég megjelent könyvében – amellyel Benyovszky Krisztián sikeresen kezdeményez párbeszédet – Bényei bőséges szakirodalmat dolgoz fel. Idézem *A jelek szerint*ből: „Külön figyelmet érdemel az a lista, amely a metafizikus és anti-detektívtörténetekként olvasható műveket veszi számba különböző nemzeti irodalmakban, beleértve a magyart is. A jegyzék kiterjedtnek mondható, 19 irodalmat tekint át, több mint száz címet sorolva fel, ezért nem marasztalható el a szerző, hogy a szlovák és a cseh irodalom (másokkal egyetemben) éppen kimaradt belőle." (135.) Noha igyekszik magát szerény kísérletként feltüntetni, *A jelek szerint* részben ezt a hiányt pótolja, így a Bényei-könyv hasznos és frappáns kiegészítéseként is olvasható. Hiszen az olyan nevek, mint Stanislaw Balbus, Karel Hausenblas, František Miko, Daniela Hodrová vagy Miroslav Petříček a magyar nyelvű irodalomtudományos diskurzusban – némi eufemizálással élve – a kevésbé ismertek közé tartoznak. Benyovszky Krisztián tehát nagyon fontos közvetítő szerepet tölt be, ugyanakkor több is egyszerű közvetítőnél, mert – mint említettem – nemcsak újramondja Hodrová vagy Petříček elképzeléseit, hanem igyekszik ezeket továbbgondolni. *(Kalligram, Pozsony 2003)*

Keserű József

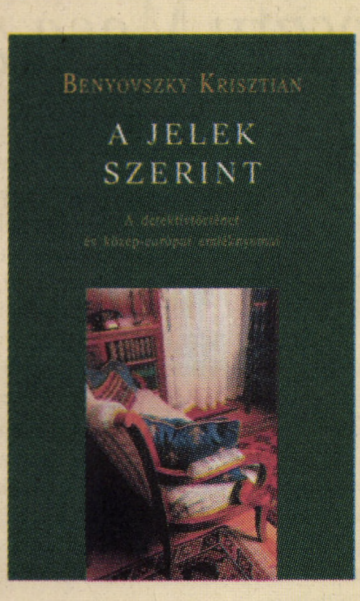

Benyovszky Krisztián
A jelek szerint
Kalligram
Az irodalomtörténész és kritikus újabb olvasónapló-tanulmánykötete ezúttal a detektívregényt veszi górcső alá. Főleg azokat a műfaj határán mozgó műveket, melyek egyrészt krimik, másrészt túllépik a detektívregény műfaját.
Kötve, 280 old., 12x18 cm
bolti ár: 210 Sk
kedvezménnyel: 189 Sk

Keserű József
A Könyvjelzőben: 2003/8. 14.: Kontextusok nyitott játéka (Bónus Tibor: Garaczi László), 2002/8. 4–5.: Természet, Élet, AUA (Archleb Levicky Dániel: Aua és Atua), 2002/6. 5.: A történelem történetietlen szemlélete (Pavel Vilikovský: Az utolsó pompeji ló), 2002/5 5.: „...minduntalan az időbe ütközöm..." (Duba Gyula: Halódó parasztvilág), 2002/4. 12.: Az úton levés poét(ik)ája (Tolcsvai Nagy Gábor: Pilinszky János), 2002/3. 5.: Az értelmezés mágiája (Grendel Lajos: A tények mágiája), 2002/2. 12–13.: Pozsonyi Psycho (Győry Attila: Kerékkutya), 2002/1. 11. Az irodalom illata (Vajkai Miklós: Saison morte).

Feszty Masa albuma

Be kell vallanom, hogy a gyűjteményemben fellelhető képzőművészeti vonatkozású könyvek és albumok zömükben a természettel és azon belül a vadászattal, vadászati motívumokat megörökítő képzőművészettel, grafikával, festészettel, szobrászattal foglalkoznak. No de azért nem hiányoznak *A művészet kiskönyvtára* sorozat kötetei sem. Sorozatom nem teljes, de a Csontváry, Bortnyik, Rippl-Rónai, Szinyei Merse Pál és mások életútját, fejlődésük szakaszait s művészetüket bemutató, egyformára szabott remek füzetek megtalálhatók. Sőt, Lőrincz Gyula itt megjelent komor, boldogtalanságot árasztó, népinek mondott alkotásait tartalmazó füzetét is fölleltem.

Feszty Masa (Mária; 1895–1979) festő is a miénk egy picit, noha nem a Felvidéken született. Gyökerei, szálai azért mégiscsak ide kötik, édesapja után ógyallai, itteni rokonainál gyakorta nyaralt s tartózkodott. Bebarangolta Ógyalla környékét is, nagyon kedvelte a martosi tájat, szerette a helyieket: sok martosi asszony és férfi portréja került rajztömbjébe. Pillanatképeket alkotott, örökített meg a viharban hajlongó emberekről és fűzfákról. Szülei neves, ismert képzőművészek voltak. Apja Feszty Árpád (1856–1914) festő, édesanyja Jókai Róza (1862–1936), Jókai Mór nevelt lánya, jeles képzőművész és kiemelkedő egyéniség, aki gyakran szerepelt kiállításokon, de az írással is foglalkozott, visszaemlékezései két kötetben jelentek meg. Ebben a szülői környezetben nevelkedett a leánygyermek Mária, és még ott volt Jókai is. Szerencsére a jeles emberek, a tágabb baráti kör, a művészek fénye s árnyéka nem volt rossz hatással a serdülőre, inkább jót tett neki. Azt mondhatnánk, hogy az anyatejjel szívta magába s örökölte tehetségét.

Masát már kora gyerekkorában is támogatták szülei. Különösen édesanyja gyámkodása volt meghatározó, korai alkotásait is ő korrigálta. Beíratták Szablya-Frischauf Ferenc festőiskolájába, melyet Budapesten 1912–14 között látogatott. Gondtalan gyermekévei, olaszországi nyaralásai apja halálával véget értek. A családfő elhunyta után Feszty Masa a rokonságnak köszönhetően 1915–17 között Münchenben tanult képzőművészetet.

Első kiállítását 1922-ben rendezték Budapesten, a híres Ernst Szalon kiállítótermeiben. Itt bemutatott lendületes képei a fiatalságról szólnak, erőt, tisztaságot sugároznak, a nő alakjának harmonikus szépségét mutatták be. Későbbi alkotásai közül kiemelkedik az *Alvó Vénusz* (1928), a *Fiatal női akt* (1925–1930) és a *Bacchus* (1922). Ebből az időszakból származnak kimagasló portréi is; ezeken jelentős személyiségeket örökít meg, s valamennyi élő modell után készült.

Közbevetőleg: Feszty Masa igazi női szépség volt, modern, csodálni való nő, akit a szerelem sem került el. Firenzében ismerte meg Guido Bellegnit, akiről 1929-ben több tanulmányrajzot készített, ezek közül egy szénrajz maradt meg. Sajnos, szerelmük nem bontakozott ki, nem lett belőle frigy, mert a szeretett férfi szerzetes lett. Nehéz megítélni, hogy ez a szerelmi csalódás mennyire hatott a már érett szépségre, annyi bizonyos, hogy soha nem ment férjhez, s talán ekkor kezdődött művészetének szakrális alkotásokkal teli szakasza.

Első nagy méretű szakrális alkotása a *Kis Szent Teréz-oltárkép*, amely a budapesti-törökőri Kis Szent Teréz-templom számára készült, de kiállításon bemutatták Padovában is, ahol díjat nyert. Édesanyja elvesztése (1936) újabb törés életében, a tragédia következtében Feszty Masát ideg-összeroppanással kórházban kezelik. Gyógyulása után egy ideig a szegvári Szociális Testvérek Társaságának, egy női szerzetesrendnek a tagja volt. Itt, a rendnek köszönhetően tért vissza lelkiereje és alkotókedve.

Feszty Masa: Szent Erzsébet kiűzetése Wartburg várából (1976, részlet)

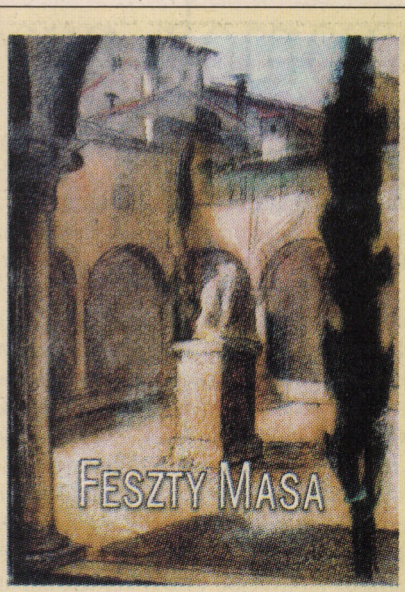

Farkas Veronika
Feszty Masa
KT Kiadó

Kötve, 112 old., 21,5x30 cm
egyezményes ára: 350 Sk

Feltétlen szólni kell a hűvösvölgyi Szentlélek-templom számára készített *Madonna hat magyar szenttel* (1940) oltárképről, amelyen balról Szent László, Szent Gizella, Szent Kinga, jobbról Szent Imre, Szent Gellért és Szent István királyunk látható. Egyébként oltárképeinek, a vele együtt élő emberekről mintázott alkotásainak felsorolása és életrajzi adatolása nagyon hosszú lenne, itt csupán életének utolsó, domaházi szakaszára (1975–1979) térek ki.

Domaháza gyönyörű környezetben, a Bükk hegység nyugati lábánál, a Hangonypatak völgyében fekszik. Feszty Masa Nagy János domaházi plébános kapacitálására költözött a községbe, ahol a parókia egyik szobájában kapott otthont. A művésznő kapcsolata János atyával már régebbi keletű volt, hiszen a templom számára még 1962–63 között megfestette a *Megdicsőült Szent Erzsébet* című nagy méretű oltárképet.

Feszty Masa itt-tartózkodását részletes alapossággal Elek Menyhért domaházi nyugalmazott iskolaigazgató dolgozta fel, de olvashatunk e könyvben visszaemlékezést Pelle István Mátyástól, Masa unokaöccsétől, Feszty Istvánnétól és másoktól. Az albumhoz Prokopp Mária írt bevezetőt, a grafikai tervezés és a művésznő életrajza Farkas Veronikától származik.

A Domaházára visszavonult, szerény és „szent" életmódot folytató Feszty Masa 85 éves korában, rövid betegség után az ózdi kórházban hunyt el. Hamvai a Kerepesi temetőben nagyanyja és édesanyja sírjában nyugszanak. *(KT Kiadó, Komárom 2003)*

Motesiky Árpád

Cselényi László olvasónaplója

Nemzedéke legmagasabbika

Tóth László: Átváltozás avagy Az „itt" és az „ott"

„barlangjában
őrzi foglyait
az egyszemű
éjszaka

leradíroznám
arcáról a
villogó szeplőket
hogy megszökjek

két párhuzamos
közé szorított
ágyamon csúszni kezdek
a végtelenbe"

„Tóth László versében (*Történelemkönyv saját használatra*) az „egyszemű éjszaka" metafora a mitológiabeli Küklopszot idézi, de antológiacímmé emelve, kilenc fiatal költő versei elé állítva általánosabb, gazdagabb jelentést nyer. Egyszerre fejez ki hitet és nihilt, reményt és reménytelenséget, magányt és közösség utáni vágyat" – állapítja meg az *Egyszemű éjszaka* című antológia elé írt bevezetőjében, 1970-ben az összeállító, Tőzsér Árpád.

Kisebbségi irodalmárok indulása soha nem volt egyszerű, ám 1970-ben, két évvel '68 után, a normalizáció kezdetének évében különösen nem volt az. Meg is kapták érte a magukét költők és szerkesztők egyaránt. Ám a megelőző évek fölhajtó szele, a hatvanas évek második fele mégis alkalmas idő volt az indulásra. A Dobos – Tőzsér – Koncsol szerkesztette Irodalmi Szemle (főleg annak Vetés rovata), a seregnyi új tehetség (az egyszeműsök mellett főként a nemzedék kritikusának indult Zalabai Zsigmond s az induló kortárs elbeszélők: Grendel Lajos és Kovács Magda).

Az antológia címadó szavainak versét, mint láttuk, az 1949-ben született Tóth László írta. Kortársai közül az ő pályája volt a legbonyolultabb az elmúlt, immár több mint harminc év alatt. Hosszú hányódás után ő ugyanis Budapesten kötött ki (ahol egyébként született, s csak később került a Komárom melletti Izsára), s már évtizedek óta kétlaki életet él.

„Elhagyod az idegen szobákat
mert újabbak várnak rád
Fény dereng az elhagyottakban
sötétek a közeledők
Idegenek az idegen szobák bútorai
idegen az idegen szobák szaga
Úgy lépsz szobából szobába
akár egyik történetből a másikba
Otthonaidban idegen vagy
az idegenség: otthonod"

Verseskötetein kívül (*A hangok utánzata; Ithakából Ithakába; Átkelés; Istentelen színjáték, Ötödik emelet, avagy Egy éden bugyrai; Éjjelenként a semmivel, avagy A tett nélküli színhelyek; Hármaskönyv; Harangzúgásban, avagy A hús bohóca; Ötven tükör*) jelentős publicisztikai (*Vita és vallomás; Szó és csend*) s irodalomszervező (*Megközelítés; Szélén az országútnak; A Förtelmes Kaszálógép*) munkássága.

Ezek után, pár évvel az *Ötven tükör* s két másik válogatás után újabb gyűjteményes kötete jelent meg Tóth Lászlónak, ezúttal a Kalligramnál *Átváltozás avagy Az „itt" és az „ott"* címmel: minden eddigi válogatásnál terjedelmesebb kivitelezésben, közel 700 oldalon, s ezúttal nemcsak a verseit közli, hanem a versek értelmezéseit is (a kötet két alcíme: *Mozdulatok egy arcképhez a múlt századból. Összegyűjtött versek és értelmezések 1967–2003*).

Nos, lássuk, mit mutat s főként mi újat ad az *Átváltozás...* az eddigi produkciókhoz képest! Sokat és keveset. E paradoxon nem csak a Tóth László-paradoxonok okán jutott eszembe, hanem főként azért, mert valóban ez az igazság. Ha eltekintünk ugyanis a bőséges terjedelemben közölt értelmezésektől (ahol olyan nevek – főként elismerő – írásaival találkozunk többek között, mint Tandori Dezső, Páskándi Géza, Tőzsér Árpád, Zalán Tibor, Mányoki Endre, Petőcz András), akkor bizony az Átváltozás... csak mennyiségileg több, mint a korábbi kötetek és gyűjtemények. Paradox módon (megint egy paradoxon!) legjobb verseinek most is a normalizációs Csehszlovákiában írottakat tartjuk, az *Ithakából Ithakába*, az *Átkelés* és az *Istentelen színjáték* című köteteket. Micsoda groteszk fintora a sorsnak, hogy a meghurcolt s „emigrálásra" kényszerült Tóth Lászlónak mégis itt, a normalizált Csehszlovákiában jelentek meg legjobb dolgai, s valóban megjelentek, noha itt-ott elverték rajtuk a port, nem is elsősorban a költőn, inkább a szerkesztőkön (lásd midőn egy Tóth László-vers néhány sora miatt több ezer koronára büntették az *Irodalmi Szemle* szerkesztőségét). De hát ez sem újdonság persze, a felvidéki magyar irodalom csúcsteljesítményei (Grendel, Tőzsér, Duba munkái) mind ekkor keletkeztek, míg a bársonyos óta hiába várjuk az asztalfiókokba kényszerült remekműveket, csak nem akarnak előbukkanni, s az újabb termés sem akarja túlszárnyalni a régebbieket – kivéve talán az egyetlen Tőzsérét.

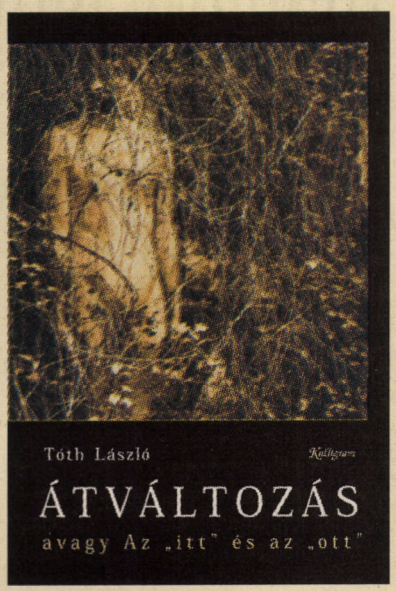

Tóth László
Átváltozás avagy
Az „itt" és az „ott"
Összegyűjtött versek, kritikák
Kalligram
A József Attila-díjas költő három és fél évtizedes lírai termésének eddigi legteljesebb összefoglalása. A versek mellett nyomon követhetjük költészetének recepcióját, olvasói-kritikusi értelmezését, illetve annak változásait is az időben. Utószó: Németh Zoltán.
Kötve, 700 old., 16x24 cm
bolti ár: 390 Sk
kedvezménnyel: 329 Sk

És mégis: így együtt látva az egész korpuszt, mégis több az *Átváltozás...*, mint az eddigi gyűjtemények, mert a csúcsok és az átlagversek jótékonyan értelmezik és kiegészítik egymást, s az egész végül is együtt bizonyítja, hogy az *Egyszemű éjszaka* gárdájából mégiscsak Tóth László jutott a legtovább, s Grendel mellett ő nőtt legmagasabbra a Zalabai megálmodta növekvő nemzedék tagjai közül.

És hogy az ötvenkedő Tóth László is bírja még az iramot az *Ithakából Ithakába* költőjével, íme, néhány telitalálat sora egy 1994-es, a *Túl a negyvenötön* című versből:

„Túl a negyvenötön / alig van már mihez közöm"

„Túl a negyvenötön / lassan aszni kezd a tököm"

„Túl a negyvenötön / ülök világszéli rögön / Ha meghalni nem is maradjunk enynyibe' / visszaszületni készülök a semmibe" *(Kalligram, Pozsony, 2003)*

A magány fényűzése

„Az apa előredőlt, de el nem vágódott."
(Franz Kafka: Az ítélet)

Megidézni a holtakat. Beszélgetni velük. Rákérdezni arra, amire rá kell. Pótolni, amit elmulasztottunk. Kimondani azt is, amit elhallgattunk. Vagy csak ülni velük szemben, némán. Sétálni a halott apával, bejárni a régi helyeket. Mint fiú az apával. Vagy inkább: mint idegen az idegennel. „Éltünk egy helyen, egy időben, de nem együtt, együttesen, hanem külön-külön. Nem egymásért, csak egymás mellett. Ugyanazzal a vezetéknévvel. Hasonló szomorúsággal."

Györe Balázs: *Halottak apja*. Különös lenne azt írni: jó könyv. Valahogy nem érintené a lényeget. Van valami felszabadító ebben a könyvben – ez talán leírható. Mintha erre készültünk volna mi is, számvetésre, csak valahogy a bűntudat meg a rossz lelkiismeret mindig elodázta ezt a szembesítést. Szembesíteni magunkat apánkkal, apánk emlékével.

Györe Balázs elbeszélője sem biztos abban, hogy mindaz, amit leírt, többet mond el egy emberről, mint egy életrajzi lexikon néhány sora. Nem biztos abban, hogy emlékképekből rekonstruálni lehet egy életet, hogy utólag egymáshoz lehet illeszteni a mozaikokat. S ha ez esetleg sikerülne is, vajon előrelépést jelentene-e mindez, vajon választ kapnánk-e kérdéseinkre? Valószínűleg nem. Valószínűleg úgy járnánk, mint Barthelme narrátora (*Képek síró apámról*), aki tébolyodottan keresi apja gyilkosait, mígnem zsákutcában találva magát kénytelen belátni, hogy kutatásai kudarcra vannak ítélve, s a külvilág irracionalitása elől maga is emléktöredékekbe menekül.

A *Halottak apja* elbeszélőjére mégsem a „fenomenológiai kétségbeesés" a jellemző. Azt a bizonyos felszabadító érzést részben éppen az okozza, hogy nem fél patetikus lenni. Nem fél bevallani, hogy az élet értelmét kutatja. Nem fél a kliséktől, a metaforikus beszédmód csapdáitól. „Megfejteni a titkot, ha van titok. Egy ember titkát." Megidézni a holtakat. Nyomon követni az apa valóságtól való menekülését. A belső fegyelem, a lemondás és a szerzetesi életeszmény harcát a csábító testiséggel, a hétköznapok tárgyiasságának kényelmes otthon-érzetével: ima és pornográfia. „Írhattam volna apámról egy szép kis könyvet. Írhattam volna egy szép megható könyvet. Írhattam volna róla egy szomorú könyvet, ha nem kerültek volna elő a naplói." Naplói, melyeknek a *Feljegyzések az élőholtak házából* címet adta, az alábbi ajánlással: „Fiamnak ajánlom szeretettel, amit rosszul gyakoroltam, de könnyekig éreztem – tanusítsák ezek a zagyva sorok egy emberi elme megtöretését –: Isten nagyobb dicsőségére – ad maiorem gloriam Dei. Ámen."

Összerakni a mozaikokat, gondosan egymás mellé illeszteni őket. Hogy az ábrázolt eredetije is ott legyen a képben/szövegben. Hogy a kép/szöveg összekösse a két világot. Az élők és a holtak világát. Ahogy az ikonok egyesítik magukban az evilágit és a megismerésen túlit. Ahogy nem a nézőhöz szólnak, hanem a szemlélődőhöz. Ahogy irreleváns tényezővé degradálják az időt.

Összerakni a mozaikokat. Levelek, naplók, fényképek alapján. De vajon az apa megidézése-e a könyv? Vagy inkább önanalízis, a halott apa megidézésén keresztül? „Ha őt néztem a betegágyában, akkor... magamat is láttam, nem titkolom, az én betegségemet, gyengeségemet, apaságomat, haldoklásomat." A reverzibilis idő, amely egyszerre tart a múltból a jövőbe és a jövőből a múltba. Látni önmagunkat apánkban, látni az elmúlást, saját elmúlásunkat, ami alapján legszívesebben elutasítanánk a jövőt. (Mint Pavić kazár mitológiájában, ahol a halál az utódokról az elődökre száll, a jövőből a múltba; ahol minden szülő saját gyerekei halálát éli át, mint ahogy a fiú is saját haldoklását nézi végig apja haldoklásakor.)

„Nem az agydaganat vagy a sérv, vagy a szürke hályog, vagy a beszédhiba, vagy az epilepszia, vagy a prosztatarák, vagy a magas vérnyomás volt az ő betegsége, hanem a magány." A magány betegség? Kiirthatatlan kór? Vagy gőg? Fényűzés? A magány bűn? Mindenesetre kockázatos dolog megidézni. Körbejárni, kopogtatni falain, hátha valahol rést találunk. Mert felkészült-e a kopogtató arra, hogy mivel szembesülhet ott? Felkészült-e az élők számára elviselhetetlen csendre? A mozdulatlanságra?

Tulajdonképpen nem ezt akartam írni. Ilyesmit, de nem ezt. Hanem hogy végre egy egészen hagyományos prózát olvastam. Hogy a Halottak apja egy olyan könyv, amelyben van valami „eredendő szépség", valami olyasmi, ami képes ellenállni mindenfajta értelmezésnek. Mint az ikonokból sugárzó, melankólián túli nyugalom. Valami, ami egyszerűen csak szép. *(Kalligram, Pozsony 2003)*

Gazdag József

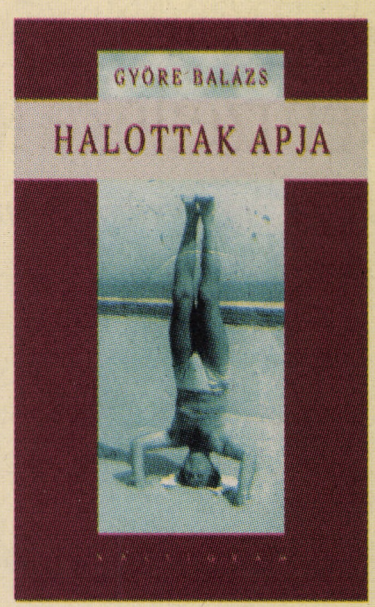

Györe Balázs
Halottak apja
Kalligram
Az író új regényében mikrorealista pontossággal és visszafogott érzelmességgel állít emléket egy apának. Az elbeszélő egy titkos napló hatására felidézi és átértelmezi apja élettörténetét.
Fűzve, 152 old., 11x19 cm
bolti ár: 190 Sk **kedvezménnyel: 169 Sk**

A Kalligram Könyvkiadó rendkívüli ajánlata

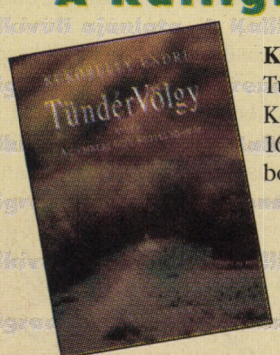

Kukorelly Endre
TündérVölgy
Kötve, 376 old.,
16,5x22,4 cm
bolti ár: 310 Sk

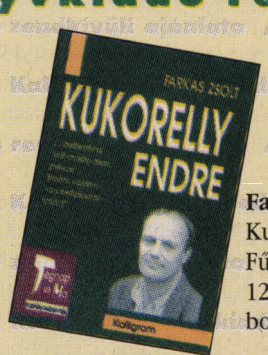

Farkas Zsolt
Kukorelly Endre
Fűzve, 224 old.,
12,5x18 cm
bolti ár: 190 Sk

Egyet fizet, kettőt kap! Azaz: kedvezménnyel vásárolhatja meg a regényt, s ajándékba kapja hozzá a szerzőről szóló monográfiát!

A két könyv most együtt csak **289 Sk**

Népmesék: spontaneitással vagy tudatos szerkesztéssel?

Íróink számos egyéb elfoglaltságuk mellett feladatuknak tartják azt is, hogy a magyar népmesekincs egy-egy gyöngyszemét népszerűsítsék. Egyre-másra születnek a népmeséket újramondó kötetek, melyek kapcsán a kritikus az eredetiséget, témát, szereplőket már nem választhatja elemzése tárgyául. Egy ilyen kötetnél csupán a mesék megválasztásáról, az elbeszélés stílusáról, a kötet megszerkesztettségéről lehet beszélni.

Több más kortársa mellett Tóth László is engedett a népmesék varázsának, és 12 felföldi magyar népmesét jelentetett meg *A Zöld Vadász* címmel. A kötet legfőbb értéke a hagyományőrzés. A szűkebb pátria meséi úgy kerülnek az olvasó elé, ahogy évtizedekkel ezelőtt mesélhették őket a népi mesemondók, csiszolatlanul, több mese elemeit is összegyúrva, nem letisztult, leülepedett állapotban. A spontán mesélés termékei ezek a történetek, korrekció nélkül, nem mindig következetesen, éppen úgy, ahogy az alkalmi, rögtönzött mesemondás. Ezt a hatást a szerzői szándék is erősíti a mindentudó narrátor alkalmazásával. Ez a narrátor felvezeti, kommentálja a cselekményt, de kiszólásai gyakran törik a cselekmény lendületét. Az a szóhasználat területén felmerülő igyekezet pedig, hogy a szöveg modernebbé, a mai gyerek számára közelibbé váljék, egyenesen a szöveg kárára van. (Például: *„Amit éjszaka befalnak, az nappal újraterem."* Vagy: *„...olyan lakodalmat csapok nektek, hogy még a kutyák is Coca-Colát fognak inni!"*)

A mesékben sok a következetlenség. Nem indokolt, hogy Tündér Ilona lakhelye a fekete vár, sem a két szállásadó öregember jelenléte (*Az Árgyélus királyfi*), nem tisztázott a három öregasszony váratlan felbukkanása (*A jó fonólány*), sem a tükör szerepe (*Mese a zöld disznóról meg a legkisebb lányról*). A mágikus tárgyak funkciója is több esetben elnagyolt vagy kihasználatlan marad. A legkisebb királyfi például az élet vizén kívül a halál vizéből is merít, de ezt a folyadékot a mesemondó a továbbiakban semmilyen formában nem szerepelteti a történetben, tehát teljesen fölösleges említése is (*Az örök ifjúság vize*). A pozitív főhősök jellemébe is hibák csúsznak. A jó fonólány lustasága és hazudozása jutalomban részesül. A legkisebb királyfi házasságszédelgő és tolvaj, az élet és halál vizén kívül még erszényt is lop, Tündér Ilona mégis beleszeret. A mesékre jellemző mágikus háromszori ismétlődés helyett több mesében kettő vagy négy a váltószám (*A Zöld Vadász, Az örök ifjúság vize*).

A kötetbeli mesék rendezőelve az emberi furfang, az egyszerű ember felemelkedésének vágya, és ezek ellenpólusaként megjelenik az emberi butaság is. Ellenpontozásos szerkesztéssel egy mesén belül is előfordulhat ez a két alapmotívum (*Malac Julcsa*).

A kötet egyik legérdekesebb és legértékesebb darabja *A királylány meg a juhászlégény* című, mely a Szád-patak keletkezését magyarázza. Mesei és mondai elemek felhasználásában egyaránt következetes, logikus felépítésű, élvezetes olvasmány. Ugyanígy érdekes az anekdotaszerű *Mátyás király és a madiak* című szöveg, melyben a mindentudó mesélő stílusa a cselekményt csak erősíti. A tündérmesék megformálása ennél halványabb, felszínesebb. A hagyománytisztelet mellett nem ártott volna kiküszöbölni a következetlenségeket, hogy a szerzői szándék – a népmesék mentése, átörökítése a legfiatalabb generációra – maradéktalanul teljesüljön. *(Kalligram, Pozsony 2002)*

Kozsár Zsuzsanna

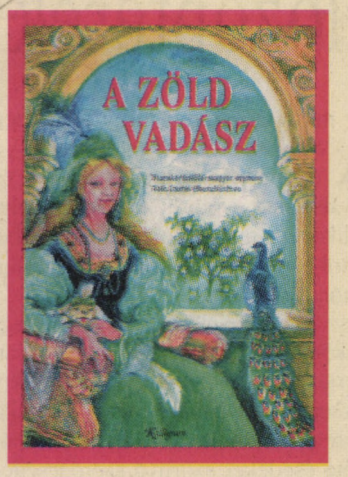

Tóth László
A Zöld Vadász
Illusztrálta Š. Horváth Klára
Kalligram
Kötve, 80 old., 17,4x24,3 cm
bolti ár: 180 Sk **kedvezménnyel: 162 Sk**

A bemutatott könyvek a megjelölt kedvezményes árakon megrendelhetők.
1000 Sk feletti megrendelés esetén nem számítunk fel postaköltséget (65 Sk).
Könyvtárak és iskolák, figyelem! 1000 Sk feletti megrendelés esetén 25% kedvezményt biztosítunk.

MEGRENDELŐLAP

Szerző(k) és cím(ek):

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

A megrendelő neve:

.....

Lakhely, utcanév, ház- és irányítószám:

.....

.....

.....

Postacímünk:
Vydavateľstvo Kalligram, s. r. o.
Staromestská 6/D P. O. Box 223
810 00 Bratislava 1
Tel./Fax: 00421-2-544 15 028
e-mail: distribucia@kalligram.sk

Filozopterek a klónpiacon – 3.

Amióta az eszemet tudom – no persze nincs még az olyan nagyon régen –, a szépirodalom válsága mellett a könyv és a könyvpiac válságáról szóló közbeszéd is folyamatosan helyet követel magának a mediális térben, miközben hol az egyikre, hol pedig a másikra kerül a hangsúly.

Először – az elektronikus média egyre szélesebb körű elterjedésével párhuzamosan – a Gutenberg-galaxis összeomlásának rémképe sejlett fel. És sejlik mind a mai napig. A technika karaván-ja egyre gyorsuló ütemben halad, de a már évtizedek óta esedékes szörnyű szerencsétlenség egyszerűen nem bír határozottabb kontúrokat ölteni. Amióta a Frankfurti Könyvvásár óriási, újdonatúj könyvcímek százezreivel zsúfolt (s azóta is évről évre zsúfoltabb) csarnokait megjártam, én jobban tartok a papírtermelés következtében föllépő ökológiai károktól, mint a könyvgalaxis kozmikus katasztrófájától. (Még szerencse, hogy a könyv szerves, újratermelődő – és újrahasznosítható – anyagból készül, mert ha annak idején valamiképpen leragadunk a kőtáblákná, ma már az emberiség zöme mélyföldeken élne.) Egyszóval, úgy vélem, nincs abban semmi rémisztő, ha kevesebb erdő esik áldozatául az értelmiségi otthonok sok esetben megalomániás presztízs-porfogóinak.

Másrészt attól kezdve, hogy először sikerült egyenesen a számítógépbe belepötyögtetnem egy verset, és az első magyar irodalmi portálok is elindultak, különben sem látok már komoly veszélyt és föltétlen értékcsappanást Gutenberg apánk örökségének elektronikus elkótyavetyélésében. A szép könyv mint műtárgy úgyis egészen bizonyosan megőrzi majd rangját és értékét, illetve szigorúan az igényekhez igazított példányszámban továbbra is minden hozzáférhető lesz könyv alakban – tehát még jó darab ideig. Ha meg már nem lesz számottevő, piacot jelentő igény a széles tömegek számára különféle rotációs eljárásokkal készülő, relatíve olcsó könyvre, hát akkor megszűnik ugyan a tömeggyártás, ez viszont óhatatlanul a könyv művészi értékének emelkedését vonja majd maga után, hiszen a drága bibliofil csemegék, a kis példányszámú ritkaságok és az egyedi darabok ma is szigorúbb esztétikai mércével mérhetők. (Arról nem is beszélve, hogy a rotációs tömegtermeléshez, amelyet, sajnos, úgy tűnik, igencsak idő előtt kezdtünk elsiratni, a jó öreg Gutenbergnek édeskevés köze volt!) Aki pedig az egyre tökéletesebb képernyők elterjedése ellenére is makacsul ragaszkodik majd a papírról való olvasáshoz, az sem marad hoppon, hiszen a monitoron megjelenő textus már ma is minden további nélkül kinyomtatható, méghozzá igen jó minőségben, és ez még csak javulni fog.

A másik válságmítosz a könyvpiac összeomlása köré szövődött. Ennek szövögetése a rendszerváltás környékén vette kezdetét és a mai napig is tart. Annak ellenére, hogy egyszeriben kismillió könyvkiadó alakult és maradt talpon – ráadásul még napjainkban is továbbiak alakulnak. A megjelenő könyvcímek száma pedig a korábbinak a többszörösére nőtt. Azt hiszem, akkor is egy kisebb millió működő könyvkiadó fogja majd kongatni a vészharangot, ha a papír kimegy a divatból. A tömegtermelésre ugyanis megmarad a társadalmi igény, textusból sem lesz hiány, legfeljebb a szöveghordozó változik. Viszont nyomdából valószínűleg jóval kevesebbre lesz szükség. És több lesz a fa. A könyvespolcokon is sok hektár erdőt meg lehet majd spórolni. A sznoboknak meg majd olyan kis, fémes csillogású mütyürökkel kell bizonyítaniuk. Nem lesz könnyű, de ne legyenek illúzióink: ők is megtalálják a módját.

Hizsnyai Zoltán

Nyerteseink

A múlt havi kérdésünkre adott helyes válasz: Kövesdi Károly (kötetének címe: Fókakönyv). A szokásosnál jóval több megfejtő közül ezúttal nyolc olvasónkra mosolygott rá a szerencse. Nyereményük egy-egy Szívderítő NAPtár a 2004-es esztendőre (a Nap Kiadó ajándéka); ugyanezt küldöm levelükért **Lévai Irén**nek Izsára és **Méry Júlia**nak Nagymagyarra.

Nyerteseink: **Csala Sándor** (Dunaszerdahely), **Mészáros László** (Pered), **Nyustyin Ferenc** (Zseliz), **Palásti Aranka** (Léva), **Pál Elemér** (Zalaba), **Szabó Ingrid** (Komárom), **Száraz Tamás** (Bátorkeszi), **Vámos László** (Királyhelmec).

E havi feladványunk (beküldője Méry Júlia): Ismert nyelvész és nyelvművelő, egyetemi oktató, Komáromban él, szeptember 29-én töltötte be 75. életévét. Ki ő? A helyes válaszok beküldői közt értékes könyveket sorsolunk ki.

A család kalendáriuma 2004
Szívderítő NAPtár
Nap Kiadó
Fűzve, 216 old., 16,5x23,5 cm
bolti ár: 160 Sk **kedvezménnyel: 149 Sk**

KÖNYVJELZŐ

Az Új Szó könyvekkel és olvasókkal foglalkozó melléklete

Megjelenik havonta egyszer

Készül a Szlovák Köztársaság Kulturális Minisztériumának támogatásával

Szerkeszti: Csanda Gábor

Levélcím: Könyvjelző, Námestie SNP 30, 814 64 Bratislava 1

E-mail cím: konyvjelzo@poetic.com

E számunk szerzői:
Csehy Zoltán (1973) Madách- és Posonium-díjas költő, műfordító, irodalomtudós (Dunaszerdahely),

Cselényi László (1938) József Attila-díjas költő, műfordító (Pozsony),

Csicsay Alajos (1938) prózaíró, szakíró (Párkány),

Gazdag József (1977) író, szerkesztő (Kassa),

Grecsó Krisztián (1976) költő, prózaíró, a Bárka szerkesztője (Békéscsaba),

Hizsnyai Zoltán (1959) József Attila-díjas költő, a Kalligram főszerkesztője (Pozsony),

Keserű József (1975) irodalomkritikus (Komárom),

Kozsár Zsuzsanna (1970) író, szakíró (Kassa),

Motesiky Árpád (1941) vadászíró, szakíró (Verebély),

Polgár Anikó (1975) költő, műfordító (Dunaszerdahely),

Simon Szabolcs (1964) nyelvész (Dunaszerdahely),

Tipary László (1927) költő, szakíró (Kistompa),

Vörös Péter (1947) költő, kritikus (Érsekújvár)

A Könyvjelző legközelebb november 13-án, csütörtökön jelenik meg.